ΟΝΕΙΡΟ

Εἶδα πῶς γύρισ' ἀπ' τὰ ξένα,
Καὶ βρέθηκα στὸ καλυβάκι,
Ποῦ μιὰ φορὰ μικρὸ παιδάκι
Περνοῦσα χρόνια βλογημένα.

Ἄχ, ζοῦσε τὸ καλύβι ἀκόμα!
Τὰ γιασουμιά του γύρω ἀνθοῦσαν,
Μὰ ἀδέρφια μέσα πιὰ δὲν ζοῦσαν,
Τἀδέρφια τἄφαγε τὸ χῶμα.

Κ' εἶδα πῶς τἄχαν ἀσπρισμένα
Ὀγδόντα χρόνια τὰ μαλλιά μου,
Κ' εἶταν ἀδύνατη ἡ λαλιά μου,
Κ' εἶταν τὰ μάτια μου σβυσμένα.

Κ' εἶδα πῶς πλάγιασα στὸ μέρος
Ποῦ μιὰ φορὰ μικρὸς κοιμοῦμουν,
Κι ἂν εἶναι ἀλήθεια συλλογιοῦμουν
Πῶς τυραννιέμαι τώρα γέρος.

Κ' εἶδα πῶς ἔρριχτε μιὰ ἀχτίδα
Κι ὁ ἥλιος ἀπ' τὸ παραθύρι
Σὰ νὰ ζητοῦσε, πρὶν νὰ γύρῃ,
Στὸ θάνατο νὰ δώσῃ ἐλπίδα.

Καὶ σιγανὰ ψυχομαχοῦσα
Σὲ πρῶτο καὶ στερνὸ κρεβάτι,
Κι ἀπὸ τὸ φύσημα τοῦ μπάτη
Νὰ πάρω ἀναπνοὴ ζητοῦσα.

Καὶ λόγιαζα μὲ θλίψη γύρω,
Καὶ κοίτταζα τὴ στέγη ἀπάνω,
Κ' εἶπα—καιρός μου νὰ ποθάνω,
Καιρὸς σταδέρφια μου νὰ σύρω.

Κ' εἶδα πῶς πέθανα μὲ εἰρήνη,
Καὶ πῶς μὲ πῆγαν δίχως θρῆνο,
Στὸ ρημοκκλήσι, ποῦ καὶ κεῖνο
Πιὸ ἔρμο ὡς τώρα εἶχε γείνει.

Σταδέρφια μ' ἔφεραν καὶ μένα
Νὰ μὲ χαροῦν τὰ κόκκαλά τους,
Ποῦ τοὺς ξεχνοῦσα στὰ καλά τους
Καὶ γύριζα στὰ μαῦρα ξένα.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Ο ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ[1]

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ζ'.

Μετὰ τῆς ἀδιασείστου ἀποράσεως νὰ ἀποθάνῃ τὴν ἐπιοῦσαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἰκόν του καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἔπεσεν ἐπὶ τῆς κλίνης του, ἀλλ' ὁ ὕπνος φεύγει τὴν ὀδύνην. Ἄγρυπνος δὲ ἐπὶ ὥρας ἀνεκεφαλαίου τὸν βίον του, τῆς παρελθούσης εὐτυχίας τοῦ ὁποίου αἱ εἰκόνες, ὡς φωτεινὰ καλειδοσκοπείου σχήματα παρήλαυνον πρὸ τῆς μνήμης του ὑπὸ τὰ γλυκύτερα, τὰ ἁρμονικώτερα χρώματα. Κρίμα, εἶπεν, ἤμεθα τόσον εὐτυχισμένοι!

Δὲν ἐροβεῖτο τὸν θάνατον. Ἡ τιμία ψυχή του, ἧς τὴν ὑπερηφάνειαν δὲν εἶχε καταρρίψει τὸ ὀλίσθημά του, τὸν ἔβλεπεν ἀδυσωπήτως ἀπαραίτητον. Ἀνεγνώριζεν ὅτι ἔδει νὰ καταβάλῃ τι ἀπέναντι τοῦ ἐλλείμματος, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἐξακριβώσει ἡ τριμηνιαία ἐπιθεώρησις τοῦ προέδρου τοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου. Δὲν εἶχε νὰ δώσῃ εἰμὴ τὸ αἷμά του καὶ τὴν τιμήν του μετ' αὐτοῦ· τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν χαρὰν τοῦ οἴκου του, τὴν ὀρφανίαν τῶν γλυκυτάτων τέκνων του· ἀνεπαρκῆ ἀληθῶς ἀντισταθμίσματα οὐδόλως ἐπαναφέροντα εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ συντάγματος τὰς δισχιλίας δραχμάς. Ἀλλ' αὐτὰ εἶχεν ὁ δύσμοιρος· μὴ βάλωμεν κατ' αὐτοῦ λίθον. Δὲν ἐξέπλυναν οὕτω τὸ ὀλίσθημά των πολλοί.

Τέλος τὸν κατέλαβεν ὁ ὕπνος· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἠλέησε τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον. Ὄνειρα ὀρίκης ἔμπλεα ἐβασάνιζον τὴν ἀπέλπιδα ψυχήν του.

Ἦτο ὡραία τοῦ Ἀπριλίου πρωία· αὐτός, ἡ σύζυγός του, τὰ τέκνα του εὑρίσκοντο εἰς τὸ κηπάριον τῆς μικρᾶς των οἰκίας. Ἦνθει τὸ αἰγόκλημα ἐκχέον τὸ ἄβρὸν ἄρωμά του καὶ τὰ ῥόδα τὰ ποικιλόχρωμα. Αἱ μικραὶ συνέδεον ἀνθοδέσμας. Ἀλλ' αἴφνης ὁ αἴθριος οὐρανὸς ἐγένετο βαρύς, σκοτεινός, ὡς εἰ ἀπέραντον ἔλασμα μολύβδου ἀνειλίχθη ὑπ' αὐτόν. Ἤδη αἱ ἀστραπαὶ ἐσελάγιζον κατὰ γραμμὰς τεθλασμένας, λευκὰς μέχρις ἀποτυφλώσεως, ἃς ἀφανὴς χεὶρ ἐχάρασσε στιγμιαίως ἐπὶ τοῦ πελωρίου αὐτοῦ μαυροπίνακος. Λαίλαψ ἀκράτητος ἐξεχύθη τότε, ἥτις συνήρπασεν αὐτούς, μόλις προλαβόντας νὰ ἀναρτηθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ ἐστροβιλίζετο τὸ θλιβερὸν σύμπλεγμα μετεωριζόμενον ἐν τῷ κενῷ, ἀνερχόμενον μέχρι τῶν νεφῶν καὶ κατερχόμενον πρὸς τὴν γῆν, καὶ ἐν τῇ καθόδῳ τοῦ τυφῶνος ἁρπάζοντο ἀπὸ τῆς γῆς μυρία δυσώδη ἀντικείμενα, ἅτινα προσεκολλῶντο ἐπὶ τῶν σωμάτων των, ὡς σικύαι. Πυκνὴ νεφέλη ὑπαροῦ κονιορτοῦ, τοῦ διψαλέου τούτου ἀδελφοῦ τοῦ βορβόρου, τοὺς περιέβαλλε. Ἀνάριθμα δὲ παιγνιόχαρτα περιεδινοῦντο μετ' αὐτῶν κατὰ τὸν ὀρεινὴν τοῦτον ἐν τῷ αἰθέρι στροβιλισμόν, ἀτελεύτητα, ἐξικνούμενα μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ ὁρίζοντος. Αἴφνης αἱ χαρτοπαικτικαὶ μορφαὶ ἔλαβον ζωὴν καὶ ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῶν

1. Ἴδε σελ. 300

παιγνιοχάρτων ἐμψυχωθεῖσαι· καὶ τὸν ἠπείλουν καὶ τὸν ἐνέπαιζον ὀργούμεναι περὶ αὐτούς γιγάντιαι, ἐφαπτόμεναι τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὰς ἐμμανεῖς ὀρχήσεις των καὶ πλήττουσαι διὰ τῶν ποδῶν τὴν γῆν, μακραὶ ὡς σκιαὶ σωμάτων, ἄτινα ἔχουσι πλαγίαν τὴν ῥωτεινὴν ἑστίαν. Καὶ τὰ χαρτοπαικτικὰ σπαθία μετεωρίζοντο καὶ αὐτά, μικροσκοπικὰ ὡς καρφίδες, καὶ ἐνεπήγνυντο εἰς τὰ μικρὰ τῶν διδύμων σώματα, ἀφ' ὧν κατὰ σταγόνας ἀνέβλυζε ῥοδόχρουν τὸ αἷμά των. Πατέρα μου, μανοῦλα μου, γλυτῶστε μας, ὠλόλυζον τὰ μικρὰ καὶ ἤσθμαινον ἤδη τὸ ἄσθμα τοῦ θανάτου καὶ ἔκλειον τοὺς ὀφθαλμοὺς διολισθαίνοντα ἀπὸ τοῦ κόλπου τῶν γονέων των πρὸς τὴν ἄβυσσον. Μάτην ἐν ἐσχάτῃ ἀποπείρᾳ αὐτοσυντηρησίας προσεπάθουν νὰ κρατηθῶσιν ἀπὸ τῶν ἐπωμίων, ἀπὸ τῆς στολῆς τοῦ πατρός των, διότι ἡ στολή, αἱ σάρκες του αὐταὶ ἀπεσπῶντο εἰς ῥάκη ἐντὸς τῶν μικρῶν χειρῶν των. Τέλος τὸ θλιβερὸν σύμπλεγμα ἀσυγκρίτως θλιβερώτερον τοῦ συμπλέγματος τοῦ Λαοκόοντος, ὅταν περιειλίσσοντο περὶ αὐτὸ οἱ συσφιγκτῆρες ὄφεις, ὡς πλοῖον χειμαζόμενον ἐφέρετο κατὰ πελωρίου βράχου, λευκοῦ. Ἦτο τὸ ἀπαίσιον τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας μέγαρον, τὸ στρατοδικεῖον. Θλιβεροὶ ναυαγοὶ ἐρρίφθησαν ὑπὸ τῆς λαίλαπος ἐπὶ τῶν βαθμίδων του τῶν μαρμαρίνων. Ἐσύροντο ἐπ' αὐτῶν ζητοῦντες σωτηρίαν, ἀλλ' ἀνοικτίρμονες χεῖρες τοὺς ἀνήρπασαν. Ἐν τῇ φοβερᾷ δὲ αἰθούσῃ ἔνθα τοὺς ἔσυραν, ἀμείλικτοι οἱ στρατοδίκαι, κωφοὶ εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς ἀθῴας οἰκογενείας του ἐπικλήσεις τοῦ λοχαγοῦ, κατέγνωσαν καθ' ὅλων τὴν αὐτὴν ψῆφον θανάτου.

Ἔπειτα παρήλλασσον τὴν μορφὴν οἱ ἀπαίσιοι ὄνειροι. Ἐγίνοντο διαυγέστεροι, πραγματικώτεροι.

Ἡ σιδηρόφρακτος ἅμαξα τῶν στρατιωτικῶν καταδίκων τὸν ἔφερε βραδύτατα χωροῦσα πρὸς τὴν πλατεῖαν τῶν παραπηγμάτων. Πρὸς τί τοῦτο; Ἔφερε τὸ στόμα πρὸς τὰς σιδηρᾶς κιγκλίδας τῆς μικρᾶς θυρίδος καὶ διὰ φωνῆς ἐσβεσμένης ἠρώτα τοὺς ἐπὶ τῶν ἔξωθεν ἐδωλίων καθημένους ἐνόπλους χωροφύλακας, ἀλλ' οὗτοι ἀντέτασσον περιφρονητικὴν σιγὴν εἰς τὰς ἀγωνιώδεις ἐρωτήσεις του. Ἡ δὲ ἅμαξα ἐχώρει πάντοτε βραδύτατα. Ἀλλ' ἰδοὺ ἦχος σαλπίγγων. Τὰ ὀξέα, τὰ διάτορα σαλπίσματα τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἐνοῦνται πρὸς τὰ τῶν πεζικῶν σώματα. Ὦ! πόσον τοῦ σπαράσσουσι τὴν ψυχήν. Ἐνόησεν ὁ δύσμοιρος· διὰ τοῦτο ἡ σάλπιγξ τῆς Ἀναστάσεως δὲν ἠ ὔνατο νὰ ἔχῃ τρομακτικωτέρους ἤχους διὰ τὰς ἐνόχους ψυχάς. Ἰδοὺ πεζὴ διμοιρία ἱππέων μὲ τὴν πρασίνην, τὴν λευκοποίκιλτον στολήν, μὲ τὰ κυανόλευκα λορία, βαδιζόντων ἐρρύθμως μὲ τὰ βραχύκανα ἀνὰ χεῖρας, ἐνῶ κλαγγίζουσιν αἱ μακραὶ σπάθαι καὶ οἱ πλατεῖς πτερνιστῆρες. Ἰδοὺ καὶ ἑτέρα πυροβολητῶν μὲ τὴν σκοτεινὴν στολὴν τὴν σοβαρὰν, μὲ τὰ ἐρυθρά, ὡς ὀλόγες ὀβίδων, λορία. Διασταυροῦνται πρὸς ἑτέρας διμοιρίας τοῦ πεζικοῦ, τοῦ μηχανικοῦ, τῶν εὐζώνων. Αἱ διμοιρίαι αὗται εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων σωμάτων τοῦ στρατεύματος, τοῦ ὁποίου αὐτός, κλέπτης ἀξιωματικός, ἐγένετο ἀπόβλητος. Μεταβαίνουσιν ἐκεῖ ἵνα σχηματίσωσι τὸ τετράγωνον τῆς ἀτιμώσεώς του. Ἐσχηματίσθη ἤδη τὸ τετράγωνον τοῦτο. Οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν διμοιριῶν ἀνθυπολοχαγοί, ὠχροί, πελιδνοί, καταβιβάζουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τοῦ σπαρακτικοῦ θεάματος. Ἐνῷ δὲ οἱ ὁπλῖται παρουσιάζουσιν ὅπλα, ὁ ἔχων τὸ γενικὸν πρόσταγμα ταγματάρχης, ῥίλος τοῦ δυστυχοῦς ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν, φέρει ἐπ' αὐτοῦ τὰς τρεμούσας χεῖράς του. Ψελλίζων δὲ τὰς ἀπαισίας φράσεις «λοχαγὲ Γεώργιε Βορίδη, εἶσαι ἀνάξιος νὰ φέρῃς τὰ ὅπλα τῆς Πατρίδος», τῷ ἀποσπᾷ ἀπὸ τοῦ παλλομένου ἐξ ἀγωνίας στήθους τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, ὃν εἰκοσαετὴς ὑπαξιωματικὸς εἶχε κατακτήσει *διὰ στρατιωτικὴν ἀρετήν*, ἐν ἡρωϊκῇ κατὰ λῃστῶν ἐπιθέσει. Ἀποσπᾷ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ βαθμοῦ του τὰ σήματα. Κλονίζεται, ἀλλ' ἵσταται ἔτι ὀρθός, καὶ μόνον καθ' ἣν στιγμὴν θραύεται τὸ ξίφος του, πίπτει ὡς κεραυνωθείς.

Ἔρρηξε διάτορον κραυγὴν καὶ ἀφυπνίσθη λουόμενος ἐξ ἱδρῶτος παγεροῦ, ἔμπλεως ἀγωνίας. Ἀντικρυ τῆς κλίνης του, ἀνηρτημένον ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἔλαμπε περιβαλλόμενον ὑπὸ πρωϊνῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος, στιλπνόν, ὡραῖον περίστροφον γκαλάν, ὁλκῆς ἐπαρκεστάτης, ὅπως τερματίσῃ ἀσφαλῶς τὴν ἀγωνίαν του. Προσέβλεψε πρὸς αὐτὸ μετὰ μειδιάματος παραμυθίας, ὡς προσβλέπει χειμαζομένη ψυχὴ πρὸς τὴν συμπαθῆ μορφὴν εἰκόνος τῆς Θεοτόκου. Σὺ θὰ μὲ λυτρώσῃς, εἶπεν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκόμη καιρός. Ἠμπορῶ νὰ περιμείνω ὀλίγας ὥρας· νὰ κλέψω ἀκόμη ὀλίγα γέλοια, ὀλίγα χάδια τῶν παιδιῶν μου. Καλὰ εἶπα· νὰ τὰ κλέψω, ὅπως ἔκλεψα τὸ ταμεῖο τοῦ συντάγματος· γιατὶ κλεμμένη εἶναι τῶν παιδιῶν μου ἡ ἀγάπη, ἀφοῦ δὲν τὴν ἀξίζω. Καὶ ὅμως θὰ μοῦ συγχωρήσῃ, ἐλπίζω, ὁ Θεὸς τὴν ὕστερη αὐτὴ ἀδυναμία. Λέγουν ὅτι εἰς τοὺς καταδίκους δὲν ἀρνοῦνται τίποτε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου.

Η'.

Εἶχε παρέλθει ἀπὸ πολλοῦ ἡ μεσημβρία τῆς Κυριακῆς. Ὁ βορρᾶς παγετώδης ἐμυκᾶτο νύσσων, ὡς πεπυρακτωμέναι βελόναι ἐμπηγνύμεναι ἐπὶ τοῦ σώματος. Ἡ χιών, λεπτή, σκληρά, στρογγύλη ὡς χάλαζα, περιεδινεῖτο ποὺ μὲν ἐπικαθημένη τοῦ ἐδάφους, ποὺ δὲ σαρόνουσα αὐτὸ ὡς κονιορτός.

Τελεία ἐρημία διῆκε δι' ὅλου τοῦ μήκους τῆς ἀποκέντρου ὁδοῦ, ἐν ᾗ κατῴκει ὁ λοχαγὸς Βορίδης. Μόνον πρὸς τὸ ἔσχατον ἄκρον αὐτῆς, ἐν μέσῳ τῆς στροβιλιζομένης χιόνος, διαφαίνεται μικρός, πολὺ μικρὸς ἀγυιόπαις, ῥακένδυτος, πατῶν τὸ χιονόβλητον ἔδαφος μὲ γυμνούς, παγωμένους τοὺς μικρούς του πόδας.

Ἦτο σπαραγμὸς ψυχῆς ἡ θέα του. Ἐννεαετὲς μόλις παιδίον ἐπάλαιεν ἐκεῖ τὸ ταλαίπωρον ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Ἐκράτει εἰς τὰς ἐρυθρομέλανας ἐκ τοῦ ψύχους χεῖρας παράρτημα ἐρημερίδος. Φεύγων δὲ τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν μεγαλειτέρων του ἀπεπλανήθη μέχρι τῆς ἐσχατιᾶς ταύτης τῆς πόλεως θηρεύων ὀλίγα πενταλεπτα. Διὰ φωνῆς δὲ κλαυθμηρᾶς, ἀτόνου, ἐξήγγελλε τὸ ἐμπόρευμά του. Αἱ πρῶται καὶ αἱ τελευταῖαι λέξεις ἠκούοντο «Τὸ παράρτημα.... πέντε λεπτά». Οἱ διάμεσοι ἀσθενεῖς τόνοι ἐξηνεμοῦντο ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ βορρᾶ.

Ταλαίπωρος μικρὸς στρουθός, ἄπτερος ἔτι, δὲν εἶχε ποτὲ θερμανθῆ ἐν τῇ καλῇ πατρικῇ ἑστίᾳ. Πλᾶσμα ἁβρόν, ἀσθενές, ριφθὲν εἰς τὸν κόσμον ἐκ στιγμιαίας ἐγωϊστικῆς μέθης ἀγνώστων γονέων, εἶχε γαλουχηθῆ ὑπὸ μισθωτῆς γυναικός, ἐξ ἐκείνων ἃς μισθόνει ἡ δημοτικὴ πρόνοια ὑπὲρ τῶν ἐκθέτων.

Ἡ πτωχὴ γυνὴ καὶ μετὰ τὴν ἀπογαλάκτισίν του συνετήρησεν αὐτὸ μετὰ τῆς μητρικῆς στοργῆς, ἣν ἐμφυτεύει ἐνίοτε εἰς τὰς τροφοὺς ἡ συνείδησις, ὅτι μεταγγίζουσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὕπαρξιν εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ κόλπου των ἀνηρτημένα μικρά. Ἀλλ' ὁ θάνατος αὐτῆς ἔρριψεν εἰς τὰς ὁδοὺς ὀκταετῆ τὸν Μιχαλάκην, φερόμενον εἰς τοῦ μοιραίου τὸν δρόμον, εἰς τὸ ἄγνωστον. Ἐπώλει ἐφημερίδας. Ἠλέουν αὐτὸν καὶ τοῦ ἔδιδον καὶ αὐτοῦ ὀλίγα φύλλα πρὸς πώλησιν. Τί ἄλλο νὰ κάμῃ ὁ ἀσθενὴς βιοπαλαιστής; Αἱ χεῖρές του πολὺ μικραὶ ἔτι, πολὺ ἀδύναατοι, δὲν ἠδύναντο νὰ κρατήσωσι τὴν ψήκτραν τοῦ ὑποδηματοκαθαριστοῦ. Καὶ ἡ παιδικὴ φωνὴ ἐπανελάμβανε κλαυθμηρῶς «Πέντε λεπτά, πέντε λεπτά».

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ λοχαγοῦ ἡ Εἰρήνη ἦτο ἀφωσιωμένη εἰς ἀνάγνωσιν, ἐξ ἧς κατὰ μικρὸν μετέπεσεν εἰς ὕπνον. Ἡ Μαρία καὶ ἡ Ἑλένη ἔπαιζον εὐθύμως, τοῦ δὲ Γεωργίου τὸ βλέμμα ἐφέρετο ἀπὸ τῆς γυναικὸς εἰς τὰ τέκνα δειλόν, ἔμπλεον στοργῆς, ἐκφραστικὸν σπαρακτικῆς ὀδύνης. Λαβὼν δὲ τὰ τέκνα του ἀπὸ τῶν χειρῶν τὰ ἐκάθισεν ἐπὶ τῶν γονάτων, καὶ αἱ χρυσαῖ μικραὶ κεφαλαί των ἐπηρείσθησαν ἑκατέρωθεν δροσεραὶ ἐπὶ τοῦ φλέγοντος μετώπου του.

— Διατί, Μαρίκα μου, δὲν κηλαδεῖ σήμερα ἡ καρδερίνα σου; καὶ ὁ δικός σου ὁ σπίνος σιωπᾷ, Ἑλενοῦλα μου· τί ἔπαθαν;

— Κρυόνουν, πατέρα μου· ἰδὲς τὸ χιόνι πῶς πέφτει ἔξω καὶ πῶς βογκάει ὁ βοριᾶς· τὰ τρομάζει αὐτὸς ὁ καιρὸς τὰ κακόμοιρα. Γιὰ τοῦτο κρύβουν τὰ κεφαλάκια τους ἀπὸ κάτω ἀπὸ τῆς φτερούγαις.

— Δὲν μοῦ κηλαδεῖτε σεῖς λίγο, παιδάκια μου;

— Ἄκου, Μαρίκα, τί λέει ὁ πατέρας μας. Πουλάκια εἴμαστε μεῖς καλὲ πατέρα;

— Γιὰ τὴν καρδιά μου, ναὶ πουλάκια· τὸ τραγούδι σας εἶναι γλυκοκηλάδημα στὴν ψυχὴ τὴν πονεμένη τοῦ πατέρα σας. Γι' αὐτὸ θέλω νὰ ἀκούσω κανένα ἀπὸ κεῖνα τὰ ὡραῖα τραγουδάκια ποὺ εἴπατε εἰς τὰς ἐξετάσεις τὸ καλοκαῖρι τὸ περασμένο, ὅταν ἐπήγατε στὸ σχολεῖο, θυμᾶστε; μὲ κεῖνα τὰ ὡραῖα φουστανάκια, ἄσπρα σὰν ταῖς καρδούλαις σας, μὲ τῆς γαλάζιαις, σὰν τὰ ματάκια σας, κορδέλαις.

Καὶ ἡ γλυκεῖα φωνὴ τῶν μικρῶν ἔψαλε·

Τὸ βουρκωμένο σύννεφο τὸν οὐρανὸ μαυρίζει.
ψιλή, ψιλὴ ἀρχίνησε βροχὴ νὰ ψιχαλίζῃ·
Εἶναι ἡ φύσις ποὺ θρηνεῖ.
Τὰ δάκρυά της εἶν' αὐτά, ὅπου πυκνοσταλάζουν.
Τὰ σύννεφα ὅπου βογκοῦν καὶ βαρυαναστενάζουν.
Εἶν' ἡ θλιμμένη της φωνή.

— Ἀ! Ὄχι αὐτό, παιδιά μου. Εἶναι πολὺ θλιβερό· μοῦ σφίγγει πολὺ τὴν καρδιά.

— Νὰ σοῦ ποῦμε τὸ νανάρισμα, πατέρα;

— Ναί, τὸ νανάρισμα· κι ἀλήθεια ποὺ σὲ λίγο θὰ κοιμηθῶ. Ἀλλὰ ὁ ὕπνος ὁ δικός μου θὰ ἔλθῃ καὶ χωρὶς νανάρισμα. Καὶ ἔσχε τὴν δύναμιν νὰ μειδιάσῃ.

— Φύσ' ἀγεράκι δροσερὸ
μέσ' τῶν δενδρῶν τὰ φύλλα·
πάρ' ἀπ' τὰ ῥόδα τὸν ἀνθό,
ἀπ' τὴ μηλιὰ τὰ μῆλα
καὶ φέρτα στὸ παιδάκι μου.
Καὶ σεῖς μὲ τὰ χρυσᾶ φτερὰ
ὀνείρατα ἐλᾶτε
στὸ ἔρμο τὸ καλύβι μου,
ἀγάλια, ἀγάλια ἐμπᾶτε·
σιγὰ μὴ τὸ ξυπνήσετε....

Ἀλλ' ἐσίγησε τὸ ᾆσμα εἰς τὸ στόμα τῶν μικρῶν ἀγγέλων. Τὸ διέκοψαν οἱ λυγμοὶ τοῦ ταλαιπώρου πατρός, ὅστις προσέβλεπε τὰ μικρὰ μετ' ἀῤῥήτου βλέμματος ἀπογνώσεως, τὰ κατεῤῥίλει, τὰ ἔσφιγγεν ἐπὶ τοῦ στήθους παραφόρως, μέχρις ἀποπνιγμοῦ.

— Ἀλήθεια, παιδάκια μου· ἔβλεπα εἰς τὸν ὕπνο μου ἀπόψε τὸ ἀγιόκλημά σας. Ἦταν ὄμορφο κι ἀνθισμένο. Σὲ λίγο θὰ ἀνθίσῃ πάλι· νὰ τὸ περιποιῆσθε σὰν πρῶτα. Εἴδετε πῶς χαίρονται τὰ πουλάκια σας, ὅταν κρεμᾶτε δίπλα του τὰ κλουβάκια τους; Ἀλλὰ ἐλησμόνησα ὁ ἄμοιρος πῶς ἐσεῖς, ἔρημα πουλιὰ δὲν θὰ 'χετε φωλιὰ σὲ λίγαις μέραις· δὲν θὰ ἤσθε πλειὰ μέσα στὸ σπίτι αὐτὸ ποὺ γεννηθήκατε.

Ἀλλ' ἤδη οἱ λυγμοί του μεταδοθέντες ἐξ ἐνστίκτου, ἀσυνειδήτως, καὶ εἰς τὰ τέκνα του ἀρύπνισαν τὴν Εἰρήνην.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ [1]

Γ'.

Ὅ,τι κυρίως οἱ βυζαντινοὶ προήγαγον ἦτο ἡ διὰ μουσειώσεων διακοσμητικὴ γραφική. Τῶν μουσειώσεων ἐγένετο χρῆσις ὑπό τε τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, παρὰ τοῖς τελευταίοις ὅμως ἐγένετο κοινοτάτη ἡ χρῆσις αὐτῶν. Τὰ δάπεδα τῶν ἀνακτόρων των, τῶν δημοσίων βαλανείων, τῶν παραδείσων καὶ διαφόρων τέλος οἰκοδομημάτων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐπληροῦντο τοιούτου κόσμου. Πλεῖστα τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων ψηφοθετήματα ἀπαντῶσιν ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ, τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Ἀφρικῇ, θέλγοντα τὴν ὅρασιν διὰ τῶν πολυποικίλων καὶ ἐμπλέκτων μαιάνδρων των, ἐν οἷς συναναφύρονται διάφορα πτηνὰ καὶ ἄλλα ζῶα, ἔστιν ὅτε καὶ μυθολογικαὶ παραστάσεις μετὰ πλείστης ἀρετείας καὶ χάριτος [2]. Ἀλλὰ καὶ μεγάλαι ἱστορικαὶ γραφαὶ

(1) Ἴδε σελ. 290

(2) Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταῖς γενομέναις ἐν Φοινίκῃ ὑπὸ τοῦ περιωνύμου Ρενάν, ἀνεκαλύφθη μέγα μουσείωμα ἔχον μῆκος 14 μέτρων. Τὸ μουσείωμα τοῦτο, ὃ μετεφέρθη ἐν Παρισίοις, ἔχει περὶ αὐτὸ πλαίσιον εἴτε παρυφὴν ἀποτελουμένην ὑπὸ διαφόρων γεωμετρικῶν σχημάτων. Τέσσαρα ἀγγεῖα φαίνονται εἰς τὰς τέσσαρας αὐτοῦ γω-

ἀπαντῶσιν ἐνιαχοῦ κατεσκευασμέναι διὰ ψηφίδων, οἷον εἶνε τὸ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως μέγα ψηφιδωτὸν ἐξεικονίζον κατά τινας τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην. Ἕλληνες ὅμως καὶ Ρωμαῖοι ἐποίουν χρῆσιν τῶν ψηφοθετημάτων ἀποκλειστικῶς εἰς ἐπίστρωσιν καὶ διακόσμησιν τοῦ ἐδάφους, σπανίως δὲ καὶ εἰς διακόσμησιν τῶν τοίχων. Ἐν Πομπηίοις τοιαῦτα μουσειώματα ἀνεκαλύφθησαν πλεῖστα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν οἰκιῶν, ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων μόναι αἱ ἐν ὑγρῷ γραφαὶ παρουσιάζουσι τὰ ξενότροπα ἐκεῖνα καὶ φαντασιώδη κτίρια, τὰ ὁποῖα ὑποθέτει τις ὅτι αἱ Μοῖραι ἐσχεδίασαν πρὸς τέρψιν τῶν ὑπ' αὐτῶν εὐνουμένων θνητῶν.

Οἱ βυζαντινοὶ ὅμως παραλαβόντες τὸ εἶδος παρὰ τῶν Ρωμαίων, ἀνεβίβασαν αὐτὸ εἰς ὑψίστην περιωπήν, καθωραΐσαντες δι' αὐτοῦ τοὺς τοίχους καὶ τοὺς ὀρόφους τῶν μεγαλοπρεπῶν ναῶν των καὶ τῶν πολυτελῶν ἀνακτόρων των. Αἱ μεγάλαι διαστάσεις τῶν βυζαντινῶν ναῶν ἀπῄτουν καὶ πρόσφορον τρόπον διακοσμήσεως, καὶ τοιοῦτο θεωρήσαντες τὸ ψηφοθέτημα οἱ βυζαντινοὶ καλλιτέχναι, περιεποιήθησαν αὐτὸ μετ' ἀληθοῦς ἔρωτος. Αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος πρὸς ἐνθάρρυνσιν καὶ διάδοσιν τῆς τῶν μουσειώσεων τέχνης, ἀπήλλαξε τοὺς μετερχομένους αὐτὴν ἀπὸ τοῦ προσωπικοῦ φόρου. Κυρίως ὅμως ἡ τέχνη ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον τῆς ἀναπτύξεώς της ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ἀκμάζῃ μέχρι τοῦ τέλους τῆς μακεδονικῆς δυναστείας, ἢ μᾶλλον πρὸ τοῦ τέλους αὐτῆς. Ἐνῷ δὲ οἱ τε Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι μετεχειρίζοντο πρὸς τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ψηφίδας φυσικὰς ἐκ λίθων διαφόρων χρωμάτων, οἱ βυζαντινοὶ ἐποίουν πλείστην χρῆσιν ψηφίδων τεχνητῶν ἐξ ὑάλου, ἃς διαφοροτρόπως ἐχρωμάτιζον ἢ ἐχρύσουν, διὸ καὶ ἐκάλουν ἐνίοτε τὰς διὰ τοιούτων ψηφίδων γραφὰς *ὑαλογραφίας*. Διὰ τῶν οὕτω πως κατασκευαζομένων ψηφίδων ἐπετύγχανον δύο τινά· πρῶτον, ὅτι τὰ μουσειώματα ἐγίνοντο λαμπρότερα καὶ ἐπιφανέστερα· καὶ δεύτερον, εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν των προχειρότερα καὶ ἀρθονώτερα τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς χρώματα μετὰ τῶν πολλαπλῶν ὀθορῶν καὶ ἀποχρώσεων αὐτῶν. Εἶνε δὲ κατάλληλοι αἱ διὰ ψηφοθετημάτων γραφαὶ ὅταν αὗται φαίνωνται ἐξ ἀποστάσεως τινός, διότι ὁ ἀπότομος χρωματισμὸς καὶ τὸ σκληρὸν τῶν γραμμῶν ἀποκαθιστᾷ αὐτὰς εὐδιακρίτους, χωρὶς ἐκ τούτου νὰ παραβλάπτηται ἡ ἀπαιτουμένη ἁρμονία. Τὰ κενὰ τοῦ πίνακος, εἴτε τὸ ἐμβαδόν, ἐπληροῦτο συνήθως διὰ κεχρυσωμένων ψηφίδων, ἢ διὰ ψηφίδων κυανοῦ βαθέος χρώματος. Ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐπενοήθησαν μικρὰ ψηφοθετήματα δυνάμενα νὰ μεταφέρωνται, ἀλλὰ τοιαῦτα ψηφοθετήματα, εἰ καὶ ἐλέγχουσι λεπτότητα περὶ τὴν ἐργασίαν καὶ δεξιότητα οὐ σμικρὰν τοῦ τεχνίτου, ἐξέρχονται ὅμως τοῦ φυσικοῦ τῶν ψηφοθετημάτων κύκλου, ὅστις εἶνε κυρίως διακοσμητικός.

Ἐπὶ τῶν ψηφοθετημάτων τῆς ἕκτης καὶ ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος ἐπιφέρει ὁ κ. Bayet τὰς ἑπομένας κρίσεις. «Οἱ καλλιτέχναι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (λέγει) ἀρέσκονται ἐν ταῖς μεγάλαις συνθέσεσιν, ἐν αἷς τὰ καθέκαστα διακρίνονται εὐκρινῶς ἀπ' ἀλλήλων, ἀπορεύγουσι δέ, πάσῃ τῇ δυνάμει, ἐκείνας, ἐν αἷς τὰ πολυπληθῆ πρόσωπα συγχέονται μετ' ἀλλήλων. Πρὸ πάντων προτιμῶσι παραστάσεις ἐν αἷς ἡ μὲν δρᾶσις εἶνε μηδαμινή, γαλήνιον δὲ καὶ κανονικὸν τὸ σχῆμα τῶν ζωγραφουμένων. Οἱ βυζαντινοὶ πλείστην κατέβαλον μέριμναν ὅπως κατατάσσωσι τὰ πρόσωπα τῆς γραφῆς των κατὰ τρόπον μὴ διαταράσσοντα τὴν ὁμοιόμορφον τοῦ συνόλου διάταξιν». Ἀπὸ τῶν τοιούτων ὅμως γραφῶν, παρατηρεῖ ὁ κ. Bayet, «ἐλλείπει ἥ τε ἐλευθερία καὶ ἡ ζωή».

Ζ'.

Ἀληθῶς ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἔργων ἐλλείπει ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ζωή, ὁ δὲ καλλιτέχνης φαίνεται μὴ ἔχων ἐλευθέρας τὰς χεῖρας. Ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία, ἀφοῦ ἅπαξ διετυπώθησαν οἱ χαρακτῆρες τῶν θρησκευτικῶν προσώπων καὶ διεγράφησαν αἱ ἀφορῶσαι τὴν ἱερὰν ἱστορίαν συνθέσεις, παρενέβη ἀποδοκιμάζουσα πάντα νεωτερισμὸν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τέχνῃ. Οἱ ἐν Νικαίᾳ πατέρες ἐδογμάτιζον ὅτι αἱ ἱεραὶ εἰκόνες πρέπει νὰ ζωγραφῶνται οὐχὶ κατὰ τὴν φαντασίαν τῶν ζωγράφων, ἀλλὰ κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰς παραδόσεις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ὁ δὲ ἅγιος Βασίλειος ἀπεραίνετο ὅτι ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα τὸ *διὰ τὴν ἀρχαιότητά του ἔξοχον*. Βεβαίως καὶ τότε ἀπεπειρῶντο τινὲς νὰ διαρρηγνύωσι τὸν κύκλον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ ἐκκλησία ἐβούλετο νὰ περιορίσῃ τὴν τέχνην. Γνωστὸν μάλιστα εἶνε ὅτι ζωγράφος τις ἀπεπειράθη ποτὲ νὰ ἀπεικονίσῃ τὸν Χριστὸν ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Διός, ἀλλ' οἱ διηγούμενοι τοῦτο προσθέτουσιν ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ ζωγράφου ἐξηράνθη πάραυτα. Δὲν πιστεύομεν ὅτι ἡ τιμωρία αὕτη κατεροβόησε καὶ πάντας τοὺς τότε ζωγράφους, καὶ παρεκώλυσεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ βελτιῶσι τὴν τέχνην ἀπομιμούμενοι τὰ πρὸ αὐτῶν κείμενα ἀρχαῖα ἔργα, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐναργῶς ἐκ τῆς παραβολῆς ἀρχαίων τινῶν ἀναγλύφων πρός τινας χριστιανικὰς εἰκόνας (¹). Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν ἀπαγορεύσεων τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτὴ ἡ συνήθεια ὑπεχρέου τοὺς καλλιτέχνας νὰ χαλιναγωγῶσι τὴν ἑαυτῶν φαντασίαν, καὶ νὰ σέβωνται τὸ διὰ τὴν ἀρχαιότητα ἔξοχον, ὑποκειμένου λόγου νὰ ζωγραφήσωσι θρησκευτικὰς εἰκόνας.

Μεθ' ὅλα ταῦτα, κατά τινα ἐποχὴν ἡ τέχνη ἀπεπειράθη νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν. Ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν εἰκονομάχων ἔρις συνετέλεσεν ἴσως εἰς τὸ ν' ἀπαλλαχθῇ ἡ τέχνη ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ, ὃν ἐπέβαλλον αὐτῇ οἱ ἀποκλειστικῶς ἀσκοῦντες αὐτὴν μοναχοί. Αἱ διασωθεῖσαι μικρογραφίαι τῆς ἑνάτης ἑκατονταετηρίδος, ἀντιγραφαὶ οὖσαι ἀρχαιοτέρων ἴσως μεγαλογραφιῶν, ἀναγγέλλουσι τέχνην πολλῷ ὑπερτέραν, οἱ δὲ ζωγράφοι ἐκεῖνοι ἐνησμένιζον νὰ μιμῶνται ἔργα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης, καὶ νὰ εἰσάγωσιν ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς αὐτῶν γραφαῖς διαφόρους προσωποποιίας, πρὸς δὲ νὰ διασκευάζωσι τὴν σκηνὴν τοῦ δράματος κατὰ τρόπον ὅλως ἀρχαϊκόν. Βραδύτερον ἡ τέχνη ἔπαυσε μὲν νὰ ἐπιδίδηται εἰς τοιαύτας ἀπομιμήσεις, ἀλλὰ κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην καὶ δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα παρουσιάζει νέον ὅλως ρυθμόν. Αἱ ἐν τῇ Μονῇ τῆς Χώρας ἀνακαλυφθεῖσαι ἐσχάτως γραφαὶ ἐξαγγέλλουσιν ἀληθῆ ἀναγέννησιν τῆς βυζαντινῆς γραφικῆς κατά τε τὸ διάγραμμα καὶ τὴν σύνθεσιν. Ἀνταύγεια τῶν γραφῶν τῆς Μονῆς τῆς Χώρας, ὑπῆρξαν, ὡς νομίζομεν, αἱ ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ Ἄθω κάλλισται γραφαί, ἅπασαι ἀνήκουσαι εἰς τὴν αὐτήν, οὕτως εἰπεῖν, σχολήν.

Η'.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ θρησκευτικὴ τέχνη δὲν εἶχε πάντῃ ἐλευθέρας τὰς χεῖρας, ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὡς νομίζομεν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν θύραθεν τέχνην, τὴν τέχνην δῆλα δὴ ἐκείνην, ἥτις ὑποκείμενον εἶχε πολέμους καὶ μάχας, ἢ τὸν κυνηγετικὸν καὶ ἀγροτικὸν βίον, καὶ τέλος τὰς πολυειδεῖς ἱστορικὰς γραφὰς καὶ ἄθλους τῶν βασιλέων, δι' ὧν ἐκοσμοῦντο, κατὰ κοινὸν ἔθιμον, αἱ οἰκίαι τῶν μεγιστάνων καὶ λοιπῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς προσώπων. Ἐν τοιαύταις γραφαῖς ὁ ζωγράφος διετέλει πάντῃ ἐλεύθερος περὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ πίνακός του, οὔτε ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀπαγορεύσεων κωλυόμενος οὔτε ὑπὸ τῶν ἕξεων τοῦ κοινοῦ περιστελλόμενος· ἦτο μάλιστα ὑπόχρεως νὰ ἐπιζητήσῃ ἐπίκουρον εἰς τὸ ἔργον του τὴν ἀείποτε δαψιλῆ καὶ γενναιόδωρον εἰς ὑποδείγματα ῥύσιν, ὅπως ἐξ αὐτῆς ἀντλήσῃ τὰς ἐμπνεύσεις του. Ἀτυχῶς τοιαῦται γραφαὶ ἀπωλέσθησαν ἅπασαι καὶ κατέρρευσαν μετὰ τῶν τοίχων τῶν πολυτελῶν καὶ ὑψηρεφῶν παλατίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποσπάσῃ τὸν θαυμασμὸν τῶν σταυροφόρων, τῶν συμπολεμιστῶν τοῦ ἱστορήσαντος τὰ τῆς ἁλώσεως Βιλλαρδουίνου. Αἱ ὀλίγισται διασωθεῖσαι μικρογραφίαι, αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὸ εἶδος τοῦτο, μικρὰν ἰδέαν δύνανται νὰ χορηγήσωσιν ἡμῖν περί τε τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτῶν ἀξίας, δυνάμεθα ὅμως νὰ συμπεράνωμεν ὁπωσοῦν καὶ ἐκ τῶν μικρογραφιῶν ἐκείνων, ὅτι ἐν ταῖς μὴ θρησκευτικαῖς γραφαῖς τῶν βυζαντινῶν δὲν ἔλειπεν οὔτε ἡ ζωὴ οὔτε ἡ κίνησις, δύο χαρακτηριστικὰ οἰκεῖα εἰς τοιαύτας παραστάσεις.

Θ'.

Πλὴν τῶν ψηφοθετημάτων καὶ τῶν ἐπὶ μεμβράνης μικρογραφιῶν, συνεχῶς ἀναφέρονται ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν βυζαντινῶν **κηρόχυτοι γραφαί**. Ὡς δεικνύει καὶ τὸ ὄνομα αὐτό τὰ χρώματα ἐμιγνύοντο ἐν ἀναλελυμένῳ κηρῷ, καὶ διὰ τῶν οὕτω κεκραμένων χρωμάτων ἐζωγράφιζον ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ ἐπὶ τῶν πινάκων. Ὁ λατῖνος μεταφραστὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ Εὐσεβίου νομίζει, ὅτι αἱ κηρόχυτοι γραφαὶ τῶν βυζαντινῶν ἦσαν ἡ ἐγκαυστικὴ τῶν ἀρχαίων, οἵα περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Πλινίου (¹). Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐγκαυστικὴ τῶν ἀρχαίων ἐβασίζετο ὡσαύτως ἐπὶ τῆς ῥευστοποιήσεως τῶν χρωμάτων δι' ἀναλελυμένου κηροῦ, ἀλλὰ δὲν εἶνε βέβαιον ὅτι καὶ ἡ μέθοδος τῶν βυζαντινῶν ἦτο καθ' ὅλα ὁμοία τῆς τῶν ἀρχαίων ἐγκαυστικῆς. Ὅ,τι ἐγείρει ἐν ἡμῖν δισταγμόν τινα περὶ τούτου, εἶνε ὅτι οἱ βυζαντινοὶ ἀναφέροντες πολλάκις τοιαύτας γραφὰς οὐδέποτε εἰς δήλωσιν τοῦ πράγματος μετεχειρίσθησαν τὴν λέξιν *ἔγκαυστον*, ἐνῷ, ὡς γνωστόν, ἐνησμένιζον πλεῖστον εἰς τὸ κατακόρως ἑλληνίζειν.

Τὰ *χειμευτὰ* ἔργα, περὶ ὧν ὡσαύτως γίνεται λόγος παρὰ τοῖς χρονογράφοις, φαίνεται ὅτι ἦσαν μικραὶ γραφαὶ ἐπὶ πλακῶν ἀργύρου ἢ χρυσοῦ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπετίθεντο χρώματα ἀναλελυμένα διὰ χημικῶν οὐσιῶν, εἶτα συσσωματούμενα μετὰ τοῦ μετάλλου διὰ τοῦ πυρός.

Ι'.

Ἐκ τοῦ Πορφυρογεννήτου πληροφορούμεθα προσέτι περὶ τοῦ μέρους ὃ ἐλάμβανον οἱ ζωγράφοι εἰς τὰς δημοσίας τελετὰς εἴτε προελεύσεις. Οὗτοι φαίνεται ὅτι ἀπετέλουν ἴδιον σωματεῖον, εἴτε συντεχνίαν, παρίσταντο δὲ δι' ἰδίων ἀντιπροσώπων εἰς τοὺς ἱπποδρομικοὺς ἀγῶνας καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐπισήμους τελετάς. Ἑκάστη φατρία, ἡ τῶν Πρασίνων καὶ Βενέτων εἶχε τοὺς ζωγράφους αὐτῆς καὶ τοὺς μελιστὰς αὐτῆς (²). Οἱ ζωγράφοι, πλὴν τοῦ δικαιω-

(¹) Ὁ παρατηρῶν τὸ ἐν τῷ ἀρχαίῳ νεκροταφείῳ τῶν Ἀθηνῶν σωζόμενον μνημεῖον τοῦ Δεξίλεω, ἀνευρίσκει καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὡς ζωγραφεῖται παρ' ἡμῖν. Ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀναγλύφων τηρουμένων ἐν τῷ κεντρικῷ μουσείῳ τῆς ἰδίας πόλεως, ἡ στάσις καὶ ἡ πτύχωσις ὁμοιάζει πρὸς τὴν πτύχωσιν καὶ τὴν στάσιν τῶν Ἀποστόλων, τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς Παναγίας καὶ ἄλλων ἁγίων.

νίας, ἀπὸ τῶν ὁποίων οἱ ἐξερχόμενοι κλάδοι μετὰ φύλλων καὶ ἀνθέων, πληροῦσι τὸ ὅλον ἐμβαδὸν καὶ σχηματίζουσι δι' ἐντέχνου πλοκῆς δίσκους, ἐντὸς τῶν ὁποίων παρίστανται κυνηγέσια καὶ σκηναὶ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. Ἐν αὐτῷ παρίστανται ἀμνοί, ἵπποι, ὄρεις, κύνες, λέοντες καὶ πτηνά, καὶ προσέτι ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κοινὴ παράστασις τοῦ λέοντος καταπινίγοντος δορκάδα. Ἐνταῦθα βλέπει τις ποιμένα παίζοντα τὸν αὐλόν, ἀλλαχοῦ χωρικὸν σύροντα ὄνον φορτωμένον καλάθους. Ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ μουσειώματος ὑπάρχει πιεστήριον, τὸ ὁποῖον στρέφουσι δύο παῖδες, ὁ δὲ ἑκρέων ἀπ' αὐτοῦ οἶνος χύνεται ἐντὸς οἰνοδόχου ἀγγείου.

(¹) Encausticam picturam intelligit, quae fiebat ceris igne resolutis. Antiquissimum id fuit genus picturae, ut docet Plinius in libr. XXXV, cap. 11. Ταῦτα σημειοῖ ὁ μεταφραστής.

(²) Οἱ ἀναφερόμενοι μελισταί, ἦσαν ποιηταί, οἵτινες ἐποίουν ἄσματα καὶ ἔψαλλον αὐτὰ εἰς ἔπαινον τῶν βασιλέων. Ἐποίουν δὲ ἐμμέτρους καὶ σκώμματα οἱ μελισταὶ τῶν δύο φατριῶν, τὰ ὁποῖα ἐπέρριπτεν ἡ μία φατρία κατὰ τῆς ἑτέρας. Λαμπρὰν εἰκόνα τῶν φατριῶν τούτων παρέδοκεν ἡμῖν ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος· «Οἱ δῆμοι, (λέγει οὗτος,) διηροῦντο ἐκ παλαιοῦ χρόνου εἰς βενέτους καὶ πρασίνους, πρὸ ὀλίγων ὅμως ἐτῶν ἕνεκα τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν χρωμάτων τούτων, δαπανῶσιν οὐ μόνον χρήματα, ἀλλὰ καὶ πληγὰς πικροτάτας ὑπομένουσι, δὲν θεωροῦσι δὲ παντάπασιν ἄναξιον καὶ νὰ ἀποθάνωσιν αἴσχιστον θάνατον ὑπὲρ τῆς φατρίας των. Μάχονται δὲ πρὸς ἀλλήλους ἀγνοοῦντες χάριν τίνος κινδυνεύουσι, καί τοι γινώσκοντες ὅτι εἴπερ ἐν τῇ μάχῃ περιπέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν των, δὲν ἀπολείπεται αὐτοῖς ἄλλο τι ἢ ν' ἀπαχθῶσι πάραυτα ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ὅπου θὰ ὑποστῶσι τὰ πανδεινα καὶ μετὰ ταῦτα θὰ θανατωθῶσι. Τὸ κατὰ τῶν πλησίον ἔχθος τοῦτο γεννᾶται ἄνευ αἰτίας, μένει δὲ ἀτελεύτητον εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα, οὔτε εἰς συγγενείας δεσμὸν ὑπείκον οὔτε εἰς τὸν τῆς φιλίας, οὐδὲ γίνεται καμμία διάκρισις μεταξὺ ἀδελφῶν ἢ ἄλλων συγγενῶν παρὰ τῶν εἰς τὰς φατρίας ταύτας καταλεγομένων. Οὔτε περὶ θείων οὔτε περὶ

ματος τοῦ νὰ παρίστανται ἐν ταῖς τελεταῖς φέροντες τὰς χρυσοδαιδάλους στολάς των, ὤφειλον καὶ κατὰ τὰς κηδείας ἐπισήμων τινῶν προσώπων νὰ προσφέρωσι τὰς ὑπηρεσίας τῆς τέχνης των. Ὁποία τις ἦτο ἡ ὑπηρεσία αὕτη δὲν ἐξάγεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πορφυρογεννήτου· ὑποθέτομεν ὅμως ὅτι προσεκαλοῦντο ὅπως ζωγραφήσωσιν ἐπὶ σανίδος ἢ ὀθόνης τὴν εἰκόνα τοῦ κηδευομένου ἢ ἄλλας αὐτοῦ ἀξιοσημειώτους πράξεις, αἵτινες ἐφέροντο πρὸ τοῦ κηδευομένου νεκροῦ (¹). Κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ αὐτοκράτορος Ζήνωνος, *οἱ βεστοσακράνοι, καὶ οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ μονητάριοι τὰ συνήθη ἔπραξαν*, λέγει ὁ Πορφυρογέννητος. Κατά τινα δὲ γενομένην ἱπποδρομίαν ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τῶν Σαρακηνῶν πρέσβεων, ὅτε ἐνίκησαν οἱ Βένετοι, ἐγένετο *σάξιμον* ἤτοι χορός, ὅτε οἱ τέσσαρες *εἰκασταὶ* (ζωγράφοι), καὶ οἱ ἐργάται, προπέμψαντες τοὺς νικήσαντας, ἐχόρευσαν εἶτα μετὰ τῶν δημάρχων, τῶν δημοτῶν καὶ τῶν ἡνιόχων εἰς τὸ Πῆ τοῦ ἱπποδρόμου καὶ ἐπευφήμησαν τὸν βασιλέα.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΓΑΛΕΟΤΟΣ [2]

Δρᾶμα τοῦ **Ἰωσὴφ Ἐτσεγαράη** (José Echegaray) μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἱσπανικοῦ ὑπὸ **Δ. Βικέλα.**

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ, ΠΕΠΙΤΟΣ, Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ (μυστηριωδῶς).

Σᾶς ζητοῦν, Κύριε.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ποῖος εἶναι;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Μία Κυρία.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Παράξενον.

ΠΕΠΙΤΟΣ (σιγὰ πρὸς τὸν ὑπηρέτην)

Μήπως ζητῇ ἐλεημοσύνην;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ (ὁμοίως).

Κλαίει.

ΠΕΠΙΤΟΣ (ὑψώνων τὴν φωνήν).

Εἶναι νέα;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Δὲν ἠμπορῶ νὰ 'πῶ ἀκριβῶς. Εἶναι σκοτεινὰ ἔξω, καὶ ἡ κυρία κατορθόνει νὰ κρύπτῃ τὸ πρόσωπόν της τόσον, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν ἰδῇ κανείς, καὶ ὁμιλεῖ τόσον χαμηλά, τόσον χαμηλὰ ὥστε μόλις ἀκούεται

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ποία νὰ εἶναι;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ποία ἠμπορεῖ νὰ θέλῃ νὰ σὲ ἰδῇ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ποῦ νὰ μαντεύσω...

ΠΕΠΙΤΟΣ (κατ' ἰδίαν).

Εἶναι στενοχωρημένος. (*Ὑψώνων τὴν φωνήν:*) Ἄκουε, σ' ἀρίνω ἐλεύθερον. Νὰ σὲ φιλήσω, καὶ καλὴ τύχη! (*Τὸν ἀσπάζεται καὶ λαμβάνει τὸν πῖλον του.*) (*Πρὸς τὸν ὑπηρέτην:*) Τί προσμένεις, χάχα;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Νὰ μὲ προστάξῃ ὁ Κύριός μου τί νὰ 'πῶ.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Εἰς πράγματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους μαντεύει κανεὶς τὴν προσταγήν. Καὶ ἔπειτα, ἕως εἰς τὴν στιγμὴν ὅπου θὰ φύγῃ ἡ ἄγνωστη, κύτταξε μὴν ἀνοίξῃς τὴν θύραν εἰς κανένα, καὶ ὁ Οὐρανὸς νὰ πέσῃ κάτω.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Νὰ 'πῶ λοιπὸν νὰ ὁρίσῃ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καλά! (*Πρὸς τὸν Πεπῖτον, ὅστις ἐξέρχεται:*) Ὑγίαινε.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Χαῖρε, Ἐρνέστε. (*Ἐξέρχεται καθὼς καὶ ὁ ὑπηρέτης*).

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Μία Κυρία;.. Πῶς;.. Διατί;.. (*Διακόπτεται. Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν παρουσιάζεται εἰς τὴν θύραν, εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς μία κυρία κρύπτουσα τὸ πρόσωπον ὑπὸ πυκνὸν κάλυμμα*).

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

ΘΕΟΔΩΡΑ, ΕΡΝΕΣΤΟΣ

(Ἡ Θεοδώρα μένει εἰς τὴν θύραν μὴ τολμῶσα νὰ προχωρήσῃ. Ὁ Ἐρνέστος βαδίζει πρὸς αὐτήν).

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἔχετε νὰ μοῦ ὁμιλήσητε, Κυρία; Παρακαλῶ... (*Νεύων πρὸς αὐτὴν νὰ προχωρήσῃ*).

ΘΕΟΔΩΡΑ (ἀφαιροῦσα τὸ κάλυμμά της).

Συγχώρησέ με, Ἐρνέστε.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Θεοδώρα!

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ἔκαμα ἄσχημα, δὲν εἶναι ἀλήθεια;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (διακοπτόμενος, στενοχωρημένος κατ' ἀρχάς).

Ἐγώ... δὲν ἠξεύρω... διότι ἀγνοῶ... εἰς τί χρεωστῶ τόσον μεγάλην... τιμήν. Ἀλλὰ τί λέγω; Θεέ μου! Ἀροῦ ἐδῶ σὲ περιβάλλει σέβας τόσον... μεγαλείτερον δὲν γίνεται!.. ὁ ρόβος μὴ ἔκαμες ἄσχημα, διατί;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Διὰ τίποτε... ἦτο καιρός... ἐπέρασε τώρα διὰ παντός... ἦτο καιρὸς ὁπότε δὲν εἶχα δισταγμόν, οὔτε ρόβον, Ἐρνέστε,—ὁπότε θὰ ἐπήγαινα ὑπὸ τὴν συνοδείαν σου ὅπου καὶ ἂν ἦτο, χωρὶς νὰ κοκκινίζῃ τὸ μέτωπόν μου, χωρὶς νὰ μοῦ δειλιάζῃ ἡ καρδία,—ὁπότε ἂν ἐπρόκειτο νὰ φύγῃς, καθὼς μοῦ λέγουν ὅτι φεύγεις αὔριον διὰ τὴν Ἀμερικήν, μόνη μου ἐγώ,... ναί, διότι ὅταν ἀναχωρῇ κανεὶς ὁ Θεὸς ἠξεύρει πότε θὰ γυρίσῃ,... διότι εἶναι τόσον πικρὸν νὰ χάνῃ κανεὶς ἕνα φίλον... μόνη μου ἐμπρὸς εἰς τὸν Ἰουλιανόν, ἐμπρὸς εἰς τὸν κόσμον ὅλον, μὲ συγκίνησιν ἀλλὰ χωρὶς ἄλλην συλλογήν, θὰ ἠρχόμην μὲ τὰ χέρια ἀνοικτὰ νὰ σὲ ἀποχαιρετήσω!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀ, Θεοδώρα... (*Διακόπτεται συγκρατῶν τὴν πρώτην του ὁρμήν*).

ΘΕΟΔΩΡΑ

Τώρα ὅμως ἐννοῶ ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον. Ὑπάρχει μεταξύ μας ἄβυσσος.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἔχεις δίκαιον. Τώρα δὲν ἠμποροῦμεν ν' ἀγαπώμεθα, οὔτε ὡσὰν ἀδέλφια. Τώρα τὰ χέρια μας ἐὰν ἐπλησίαζαν θὰ ἐμολύνοντο. Τὸ παρελθὸν ἐπέρασε. Τώρα ἀνάγκη ν' ἀλλάξωμεν,—πρέπει νὰ μισούμεθα τώρα.

ΘΕΟΔΩΡΑ (μετ' ἀφελοῦς θλίψεως).

Νὰ μισούμεθα; Διατί;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Νὰ σὲ μισήσω ἐγώ! Τὸ εἶπα τοῦτο; Πρὸς ἐσέ;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Τὸ εἶπες.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Μὴ προσέχῃς τί λέγω! Καὶ ἂν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ περίστασις καὶ χρειάζεται ἡ ζωή μου, ζήτησέ μου, Θεοδώρα, τὴν ζωήν μου,—διότι ἡ θυσία τῆς ζωῆς μου διὰ σέ (*μετὰ πάθους, ἀλλ' αἴφνης διακόπτεται καὶ ἀλλάσσει ὕφος*)... θὰ ἦτο ἐκπλήρωσις καθήκοντος. (*Βραχεῖα διακοπή*). Νὰ σὲ μισήσω! Ἐὰν μοῦ ἐξέφυγεν ἡ λέξις ἀπὸ τὰ χείλη, ἦτο διότι εἶχα εἰς τὸν νοῦν πόσον κακόν, πόσας δυσαρεσκείας ἐπροξένησα, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μοῦ ἔκαμαν τόσον καλόν. Ἐσύ, Θεοδώρα, ἔπρεπε νὰ μὲ ἀποστρέφεσαι, ἐγώ... ὄχι.

ΘΕΟΔΩΡΑ (μετὰ θλίψεως).

Μ' ἔκαμαν νὰ κλαύσω πολύ. Ὡς πρὸς τοῦτο ἔχεις δίκαιον. Ἀλλὰ (*μετὰ πολλῆς γλυκύτητος*) ἐσύ, ἐσύ Ἐρνέστε,... δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ κατηγορήσω ἐσένα. Κανείς, ἂν κρίνῃ χωρὶς πάθος, δὲν ἠμπορεῖ νὰ σὲ καταδικάσῃ. Διότι τί πταίεις ἐσὺ δι' ὅλην αὐτὴν τὴν καταφοράν; τί πταίεις διὰ τοῦ κόσμου τὴν κακίαν, διὰ τοῦ δυστυχοῦς μας Ἰουλιανοῦ τὸν ὕποπτον χαρακτῆρα,—διὰ τὴν στενοχωρίαν του, ποῦ κάμνει λύπην,—διὰ τὸν τρόπον του, ποῦ μὲ πληγόνει, διὰ τὴν λύπην, μὲ τὴν ὁποίαν τήκεται διότι ἀμφιβάλλει ἂν τὸν ἀγαπῶ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τοῦτο, τοῦτο δὲν τὸ ἐννοῶ ἐκ μέρους του,—ὀλιγώτερον παρὰ ἀπὸ κάθε ἄλλον! Τοῦτο δὲν τὸ χωρεῖ ὁ νοῦς μου.—Μὰ ὅ,τι ὑπάρχει ἱερώτερον, δὲν εἶναι ἄξιος ἐλέου, οὔτε ἔχει πρόφασιν πρὸς ὑπεράσπισιν ὁ ἄνδρας ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ ὑποπτευθῇ γυναῖκα καθὼς ἐσέ! (*Μετ' ἀγανακτήσεως.*)

ΘΕΟΔΩΡΑ

Τὴν πληρόνει ἀκριβὰ τὴν ὑποψίαν του ὁ Ἰουλιανός μου!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (μετανοῶν διὰ τὴν κατὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ μομφήν).

Τί λέγω! Ἐγὼ νὰ τὸν κατηγορήσω;.. Ὄχι!.. Ὑπωπτεύθη καθὼς ἠμπορεῖ καθένας νὰ ὑποπτευθῇ· καθὼς ὑποπτεύεται ἕνας ὁ ὁποῖος λατρεύει... Ἀγάπη δὲν ὑπάρχει χωρὶς ζηλοτυπίαν. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι νὰ μὴ ἐμπιστεύωνται καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἐπάνω εἰς τοὺς οὐρανούς, Θεοδώρα. Εἶναι ὁ ἀνθρώπινος ἐγωϊσμός· ὅταν ἔχῃ κανεὶς θησαυρόν, τὸν φυλάττει διότι εἶναι θησαυρὸς καὶ φοβεῖται μὴ τὸν χάσῃ. Κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος, ἂν τὸ ἔφερε τύχη ὑπεράνθρωπος νὰ ἦσο ἰδική μου, θὰ ὑπωπτευόμην!... θὰ ὑπωπτευόμην... ἕως καὶ τὸν ἀδελφόν μου! (*Μετ' ἐξάψεως αὐξανούσης· ἀλλὰ διὰ μιᾶς ἐννοεῖ ὅτι κινδυνεύει καὶ πάλιν νὰ λησμονηθῇ, καὶ διακόπτεται, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Θεοδώρα ἀκούουσα θόρυβον ἔξωθεν τοῦ δωματίου, βαδίζει πρὸς τὴν θύραν. Ὁ Ἐρνέστος κατ' ἰδίαν:*) Ποῦ πηγαίνεις, καρδιά μου; Τί συμβαίνει εἰς τὰ βάθη σου; Λέγεις ὅτι ὁ κόσμος συκοφαντεῖ, καὶ τὸν δικαιόνεις;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ἄκουσε... Ἔρχονται ἄνθρωποι ἐδῶ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Εἶναι μόλις δύο ἡ ὥρα... (*Βαδίζων πρὸς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς*). Μήπως εἶναι...

ΘΕΟΔΩΡΑ (μετά τινος τρόμου).

Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ! Θὰ ἔλθῃ!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄχι... ἀπομακρύνεται

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ἂν εἶναι ὁ Ἰουλιανός;.. (*Κάμνει ἓν βῆμα πρὸς τὴν εἰς τὰ δεξιὰ θύραν. Ὁ Ἐρνέστος τὴν ἐμποδίζει μετὰ σεβασμοῦ ἀλλὰ καὶ μετ' ἀποφάσεως*).

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἂν εἶν' ἐκεῖνος, ἐδῶ! Δὲν ἔχομεν τίποτε νὰ τοῦ κρύψωμεν. Ἂν εἶναι... ἐξ ἐκείνων ὅσοι ὑποπτεύονται, τότε ἐκεῖ, Θεοδώρα (*δεικνύων τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ θύραν*). Τίποτε, τίποτε. (*Ἀκροάζεται*).

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ἡ καρδιά μου κτυπᾷ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἔφυγε ὁποιος καὶ ἂν ἦτο, ἢ τὰ πάντα ἦσαν πλάνη. (*Ἐπανέρχεται μετὰ τῆς Θεοδώρας εἰς τὰ ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς*). Πρὸς Θεοῦ, Θεοδώρα...

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ἤθελα νὰ σὲ ὁμιλήσω, Ἐρνέστε, καὶ ὁ καιρὸς περνᾷ τόσον γρήγορα...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὁ καιρὸς πετᾷ!

ΘΕΟΔΩΡΑ

Λοιπὸν ἔλεγα...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Θεοδώρα, συγχώρησέ με, ἀλλά... ἴσως εἶναι φρόνιμον... Ἂν ἔλθῃ κανείς... Καὶ περιμένω νὰ ἔλθουν.

ἀνθρωπίνων πραγμάτων μεριμνῶσι τὸ παράπαν, ἀλλὰ πῶς νὰ νικήσῃ ἡ φατρία· καὶ πολλάκις στερούμενοι τῶν ἐπιτηδείων, οὐδόλως μεριμνῶσιν ὅπως προμηθευθῶσιν αὐτὸ ἐὰν μέλλῃ νὰ εὐτυχήσωσι κατὰ τοῦτο. Τοῦ τοιούτου μιάσματος μετέχουσι παραδόξως καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες, οὐχὶ ἀκολουθοῦσαι τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλ' εἰ τύχοι καὶ ἀντιστρατευόμεναι. αὐτοῖς, ἐνῷ αὗται οὔτε εἰς τὰ θέατρα ὑπάγουσιν, οὔτε δι' ἄλλην αἰτίαν ἄγονται, ὥστε οὐδ' ἐγὼ αὐτὸς δύναμαι νὰ εἴπω ἄλλο τι, ἢ ὅτι εἶνε ψυχῆς νόσημα».

(¹) Ἴδε καὶ σημειώσεις τοῦ λατίνου μεταφραστοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου.

2 Ἴδε σελ. 293

ΘΕΟΔΩΡΑ

Διὰ τοῦτο ἦλθα κ' ἐγώ, νὰ ἐμποδίσω . . .

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Δηλαδή ;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Δηλαδὴ γνωρίζω τὰ πάντα . . . καὶ ἀνατριχιάζω νὰ συλλογίζωμαι τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον θέλετε νὰ χύσετε ἐξ αἰτίας μου ! Τὸ αἰσθάνομαι νὰ μοῦ ἀνάπτῃ τὸ μέτωπον, τὸ αἰσθάνομαι νὰ μοῦ ὁρμᾷ ἐδῶ ! (*Πιέζουσα τὸ στῆθος*).

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Διότι ὀλογίζει τὸ αἷμά σου ἡ ἀγανάκτησις ἕως ὅτου μοῦ πληρώσῃ τὴν προσβολὴν ὁ Νεβρέδας μὲ τὴν ζωήν του. Νὰ λασπώσῃ ἤθελε ; Θὰ τὸν κυλίσω ἐγὼ εἰς λάσπην ἀπὸ αἷμα !

ΘΕΟΔΩΡΑ ἔντρομος.

Τὸν θάνατόν του ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ναί ! (*Προλαμβάνων ἱκεσίαν τῆς Θεοδώρας*). Πρόσταξέ με εἰς ὅ,τι θέλεις, θὰ σὲ ὑπακούσω εἰς ὅλα· εἰς ὅλα ἐκτὸς ἑνός : μὴ μοῦ ζητῇς νὰ λησμονήσω τὴν προσβολὴν αὐτὴν καὶ νὰ τὸν ἐλεήσω.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Κ' ἐμένα ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἐσέ ;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ναί. Θὰ εἶναι τὸ σκάνδαλον φοβερόν !

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Πιθανόν.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Πιθανόν ; Καὶ τὸ λέγεις μ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ δὲν προσπαθεῖς νὰ τὸ ἀποφύγῃς ἐνῷ σὲ ἱκετεύω ἐγώ ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ ἀποφύγω, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐκδικηθῶ ἠμπορῶ. Τοῦτο σκέπτομαι καὶ τοῦτο λέγω, καὶ τοῦτο μὲ ἀφορᾷ ἐμέ. Ἄλλοι ἐζήτησαν νὰ προσβάλουν· ἐγὼ ζητῶ νὰ τιμωρήσω.

ΘΕΟΔΩΡΑ, (πλησιάζουσα καὶ μὲ φωνὴν χαμηλὴν ὡσεὶ φοβουμένη ν' ἀκούσῃ αὐτὴ ἑαυτήν).

Καὶ ὁ Ἰουλιανός ; . . .

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὁ Ἰουλιανός ; Αἴ, τί ; . . .

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ἂν τὸ μάθῃ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Θὰ τὸ μάθῃ !

ΘΕΟΔΩΡΑ

Καὶ τί θὰ 'πῇ ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τί θὰ 'πῇ ;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ὅτι πρὸς ὑπεράσπισίν μου . . . ποῖος ἄλλος ἠμποροῦσε . . . νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρείαν του . . . παρεκτὸς τοῦ ἀνδρός μου . . . ὁ ὁποῖος μ' ἀγαπᾷ ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Πρὸς ὑπεράσπισιν μιᾶς γυναικός ; Κάθε ἄνθρωπος μὲ αἴσθημα τιμῆς, — χωρὶς κἂν νὰ τὴν γνωρίζῃ, χωρὶς νὰ εἶναι συγγενής, φίλος, ἢ ἐραστής. Ἀρκεῖ ὅτι ἤκουσε νὰ προσβάλλουν μίαν γυναῖκα ! Διατί πηγαίνω εἰς αὐτὴν τὴν μονομαχίαν ; Διατί σὲ ὑπερασπίζομαι ἐγώ ; Διότι ἤκουσα τὴν συκοφαντίαν, καὶ διότι εἶμαι . . . καθὼς εἶμαι ! Ποῖος θὰ μοῦ ζυγίσῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο ; Ποῖος θὰ μετρήσῃ ἕως ποῦ πηγαίνει ὑπεράσπισις αὐτοῦ τοῦ εἴδους ; Ἐὰν δὲν ἤμην ἐγὼ ἐκεῖ, ὁ πρῶτος . . . ὁποιος καὶ ἂν ἦτο, θὰ ἔκαμνε τὸ ἴδιον.

ΘΕΟΔΩΡΑ (τείνουσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Ἐρνέστον).

Αὐτὰ εἶναι γενναῖα, καὶ ἔντιμα, καὶ ἄξιά σου, Ἐρνέστε . . . (*διακόπτεται, ἀποσύρεται καὶ ἐξακολουθεῖ μετὰ θλίψεως*:) Ἀλλὰ τοῦτο διὰ τὸν Ἰουλιανόν μου θὰ εἶναι ταπείνωσις.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ταπείνωσις !

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ὤ, ναί.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Διὰ ποῖον λόγον ;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Χωρὶς λόγον.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ποῖος θὰ τὸ εἰπῇ ;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ὅλος ὁ κόσμος.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀλλὰ διατί ;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ὅταν μάθουν ὅτι μοῦ ἔγεινε προσβολὴ καὶ ὅτι τὸν ὑβριστὴν δὲν τὸν ἐτιμώρησε ὁ σύζυγός μου, καὶ — ἀκόμη περισσότερον — (*κύπτουσα τὴν κεφαλὴν καὶ ἀποφεύγουσα τὸ βλέμμα τοῦ Ἐρνέστου*) ὅτι τὴν θέσιν του τὴν ἐπῆρες σύ, εἰς ὅσον σκάνδαλον ἔγεινε θὰ προστεθῇ σκάνδαλον μεγαλείτερον.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἐὰν πρέπῃ κανεὶς νὰ συλλογίζεται πάντοτε τί ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ ὁ κόσμος, τότε, μὰ τὴν ζωήν μου ! δὲν ἀξίζει αὐτὴ ἡ ζωή !

ΘΕΟΔΩΡΑ

Καὶ ὅμως εἶναι καθὼς σοῦ λέγω.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ὀρτικτόν !

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ἄκουσέ με λοιπόν.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀδύνατον !

ΘΕΟΔΩΡΑ

Σὲ ἱκετεύω !

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄχι ! Ὅ,τι καὶ ἂν ἀκολουθήσῃ, — καὶ τί θὰ γείνῃ δὲν τὸ ἠξεύρει κανείς, — πρέπει, Θεοδώρα, νὰ τὸν ἀντιμετωπίσω ἐγὼ τὸν Νεβρέδαν, διότι, ἐπὶ τέλους, ἂν τοῦ λείπῃ αὐτοῦ ἡ τιμή, δὲν τοῦ λείπει ὅμως ἡ τέχνη 'ς τὸ σπαθί !

ΘΕΟΔΩΡΑ (ὡς συναισθανομένη τὴν ταπείνωσιν τοῦ προστατευτικοῦ δῆθεν ὕφους τοῦ Ἐρνέστου πρὸς τὸν Ἰουλιανόν).

Δὲν λείπει καὶ τοῦ ἀνδρός μου καρδιά.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Συμφορά μου ! Ἢ ἐγὼ ἐξηγοῦμαι κακά, ἢ ἐσὺ δὲν μ' ἐννοεῖς. Γνωρίζω ἐγὼ τὴν γενναιότητά του, ἀλλ' ὅταν μεταξὺ δύο ἀνδρῶν γείνῃ μία προσβολὴ θανάσιμος εἰς τὴν ὑπόληψιν ἢ εἰς τὴν τιμήν, δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ μαντεύσῃ τί θὰ συμβῇ, μήτε ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο θὰ πέσῃ, μήτε ποῖος θὰ σκοτώσῃ τὸν ἄλλον. Καὶ ἂν πρόκειται τώρα νὰ νικήσῃ αὐτός, μεταξὺ τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τοῦ Ἐρνέστου δὲν ἐπιδέχεται δισταγμὸν ἡ ἐκλογή. (*Εἰλικρινῶς, ἀλλὰ μετὰ λύπης.*)

ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΟΥ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ
ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις Κεντρικοῦ Μουσείου

ΘΕΟΔΩΡΑ (πλήρης ταραχῆς)

Ἐσύ ; . . . Ὄχι ! . . . Οὔτε σύ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Διατί ; . . . Ἂν εἶναι ἡ τύχη μου αὐτή. Κανεὶς δὲν θὰ χάσῃ ἂν ἀποθάνω, καὶ οὔτ' ἐγὼ θὰ χάσω πολύ.

ΘΕΟΔΩΡΑ (μὴ δυναμένη σχεδὸν νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα).

Μὴ τὰ λέγῃς αὐτά, πρὸς Θεοῦ ! . . .

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τί θ' ἀφήσω μήπως ἐπὶ γῆς ; τί φιλίαν ; τί ἔρωτα ; Ποία θ' ἀκολουθήσῃ τὸ λείψανόν μου μὲ δάκρυα ἐρωμένης.

ΘΕΟΔΩΡΑ (μὴ κρατοῦσα τὰ δάκρυα).

Ὅλην τὴν περασμένην νύκτα . . . παρακαλοῦσα τὸν Θεὸν διὰ σέ . . . καὶ λέγεις ὅτι κανείς . . . Δὲν θέλω ἐγὼ ν' ἀποθάνῃς.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ, (μετὰ πάθους)

Ἀ ! Προσεύχεται κανεὶς δι' ὁποιον τύχῃ, ἀλλὰ κλαίει δι' ἕνα μόνον !

ΘΕΟΔΩΡΑ (μετ' ἐκπλήξεως).

Ἐρνέστε ! . . .

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (συνερχόμενος εἰς ἑαυτόν)

Τί ;

ΘΕΟΔΩΡΑ (ἀπομακρυνομένη)

Τίποτε . . .

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (δειλῶς, κύπτων τὴν κεφαλήν)

Ναί, . . . σοῦ τὸ εἶπα καὶ πρίν, δὲν ἔχω τὸν νοῦν μου . . . Μὴ μὲ συνερίζεσαι. (*Μένουν καὶ οἱ δύο σιωπηλοί, μακρὰν ὁ μὲν τῆς δέ, μὴ τολμῶντες νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους. Αἴφνης ἡ Θεοδώρα δεικνύει πρὸς τὴν θύραν*).

ΘΕΟΔΩΡΑ

Πάλιν !

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (ἀκολουθῶν τὸ νεῦμά της)

Ἔρχονται ἄνθρωποι.

ΘΕΟΔΩΡΑ (βαδίζουσα πρὸς τὴν θύραν καὶ προσέχουσα).

Καὶ ζητοῦν νὰ ἔμβουν!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (ἐπίσης)

Ἀλήθεια! Ἐκεῖ Θεοδώρα! (*Δεικνύων τὸ δωμάτιόν του*).

ΘΕΟΔΩΡΑ

Μὲ προστατεύει ἡ τιμή μου!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Δὲν εἶναι ὁ ἄνδρας σου.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Δὲν εἶναι ὁ Ἰουλιανός;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄχι. (*Ὁδηγεῖ αὐτὴν πρὸς τὰ δεξιά.*)

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ἐνόμιζα... (*Ἱσταμένη πρὸ τῆς θύρας καὶ ἱκετευτικῶς:*) Παραιτήσου ἀπὸ τὴν μονομαχίαν!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀφοῦ, σοῦ λέγω, μὲ τὸ χέρι μου τὸ πρόσωπόν του...

ΘΕΟΔΩΡΑ

Δὲν τὸ ἐγνώριζα... (*Μετ' ἀπελπισίας, ἐννοοῦσα ὅτι ἀδύνατος πᾶς συμβιβασμός*). Λοιπὸν φύγε!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Νὰ φύγω!

ΘΕΟΔΩΡΑ

Δι' ἐμένα! Δι' ἐκεῖνον!... Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (μετ' ἀγανακτήσεως)

Νὰ μὲ ἀποστραφῇς... τὸ ἐννοῶ! Ἀλλὰ νὰ μὲ περιφρονῇς, ὄχι!

ΘΕΟΔΩΡΑ

Μίαν λέξιν ἀκόμη. Εἶναι οἱ μάρτυρές σου;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Δὲν εἶναι ἀκόμη ὥρα.

ΘΕΟΔΩΡΑ

Τὸ ὁρκίζεσαι;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ναί, Θεοδώρα. — Μὲ ἀποστρέφεσαι;

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ποτέ!

ΠΕΠΙΤΟΣ (ἔξωθεν).

Πρέπει νὰ τὸν ἰδῶ!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (πρὸς τὴν ΘΕΟΔΩΡΑΝ)

Γρήγορα!

ΘΕΟΔΩΡΑ

Ναί. (*Εἰσέρχεται εἰς τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ δωμάτιον*).

ΠΕΠΙΤΟΣ (ἔξωθεν).

Θὰ μοῦ ἐναντιωθῇς!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀ! Ἡ συκοφαντία ἐπιβάλλεται καὶ τὸ ἁμάρτημα ἀληθεύει.

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΟΗ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ καὶ ΠΕΠΙΤΟΣ, (ἀσκεπὴς οὗτος καὶ λίαν συγκεκινημένος.)

ΠΕΠΙΤΟΣ

Πήγαινε 'ς τὸν διάβολον!... Θὰ ἔμβω!—Ἐρνέστε!... Ἐρνέστε...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τί τρέχει;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ τὸ 'πῶ... καὶ ὅμως πρέπει...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὁμίλει!

ΠΕΠΙΤΟΣ

Μοῦ γυρίζει ἡ κεφαλή! Θεέ μου, Θεέ μου! Ποῖος τὸ ἐπερίμενε!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Γρήγορα καὶ παστρικά! Τί συμβαίνει;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Τί συμβαίνει; Μεγάλη δυστυχία! Ὁ Ἰουλιανὸς ἔμαθε τὴν μονομαχίαν. (*Ὁμιλεῖ λίαν ἐσπευσμένως*). Ἦλθε νὰ σὲ ἰδῇ. Δὲν σὲ ηὗρε. Ἐπῆγε εἰς τοὺς μάρτυρας, καὶ ὅλοι μαζῆ ἐπῆγαν εἰς τοῦ Νεβρέδα.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Εἰς τοῦ Νεβρέδα! Ἀλλὰ διατί;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Στάσου νὰ ἰδῇς! Τὸ ἤθελε καὶ καλὰ ὁ Ἰουλιανός. Ἦτο ὡσὰν χείμαρρος καὶ παρέσυρε ἀντιρρήσεις, ἀντιστάσεις, ὅλα, ὅλα!...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Λέγε, τελείωνε!

ΠΕΠΙΤΟΣ (διακοπτόμενος καὶ βαδίζων πρὸς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς).

Ἀναβαίνουν...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ποῖοι;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Αὐτοί... Τὸν φέρουν σηκωτά. (*Ἐπανερχόμενος πρὸς τὸν Ἐρνέστον*).

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Μὲ τρομάζουν τὰ λόγια σου!... Εἰπέ μου... γρήγορα. (*Ἁρπάζων ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν Πεπῖτον σύρει αὐτὸν πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς*).

ΠΕΠΙΤΟΣ

Τὸν ἐβίασε νὰ μονομαχήσουν. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ γείνῃ ἀλλέως. «Καλά. Καὶ τοὺς δύο», λέγει ὁ Νεβρέδας. Καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ἦλθε ἐδῶ... νὰ σ' εὕρῃ. Ὁ ὑπηρέτης σου κλειδόνει τὴν θύραν καὶ λέγει ὅτι ἔχεις ἐδῶ μίαν κυρίαν καὶ ὅτι δὲν δέχεσαι κανένα, κανένα!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καὶ τότε;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ὁ Ἰουλιανὸς καταιβαίνει. «Τόσον τὸ καλλίτερον» λέγει. «Ἰδική μου ὅλη ἡ ἡμέρα». Καὶ αὐτός, ὁ Νεβρέδας, οἱ μάρτυρες, ὁ πατέρας μου, κ' ἐγὼ ποῦ ἦλθα ἐκ τύχης, ὅλοι ἐπάνω... Ξεύρεις...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καὶ ἐμονομάχησαν;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Μὲ λύσσαν! Μὲ μανίαν! Ὡσὰν ἄνθρωποι ἀδιάλλακτοι, ἀπορασισμένοι νὰ πάρουν τὴν ζωὴν ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Καὶ ὁ Ἰουλιανός;... Ὄχι!... Ἀδύνατον!

ΠΕΠΙΤΟΣ

Νά, ἔρχονται!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο;... Εἰπέ το σιγά.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ἀπ' ἐδῶ!

(Εἰσέρχονται ἐκ τοῦ βάθους τῆς σκηνῆς ὁ ΣΕΒΗΡΟΣ καὶ ὁ ΡΟΥΕΔΑΣ ὑποστηρίζοντες τὸν ΙΟΥΛΙΑΝΟΝ πληγωμένον.)

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Κύριε τῶν Δυνάμεων!

ΣΚΗΝΗ ΕΝΑΤΗ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ, ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΣΕΒΗΡΟΣ, ΠΕΠΙΤΟΣ καὶ ΡΟΥΕΔΑΣ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (ὁρμᾷ κλαίων πρὸς τὸν Ἰουλιανόν).

Ἰουλιανέ! Εὐεργέτα μου!.. φίλε μου!.. πατέρα μου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (μὲ φωνὴν ἐξησθενημένην).

Ἐρνέστε!..

ΣΕΒΗΡΟΣ

Πηγαίνωμεν γρήγορα.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Πατέρα μου!

ΣΕΒΗΡΟΣ

Τὸν καταβάλλει ὁ πόνος...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἐξ αἰτίας μου...

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ὄχι...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἐξ αἰτίας μου! Συγχώρησέ με! (*Κλίνων τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τοῦ Ἰουλιανοῦ, τοῦ ὁποίου λαμβάνει τὴν δεξιάν*).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τί νὰ σὲ συγχωρήσω; Ἔκαμες τὸ χρέος σου... κ' ἐγὼ τὸ ἰδικόν μου.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ποῦ ἔχει κρεβάτι; (*Ἀφίνει τὸν Ἰουλιανὸν· τὸν ἀντικαθιστᾷ ὁ Πεπῖτος*).

ΠΕΠΙΤΟΣ (νεύων πρὸς τὴν εἰς τὰ δεξιὰ θύραν).

Ἐκεῖ νὰ τὸν βάλωμεν.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἀπειλητικῶς).

Ὦ Νεβρέδα!

ΣΕΒΗΡΟΣ

Μὴ ἀνοησίας! Ἢ θέλεις νὰ τὸν ἀποτελειώσῃς;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀνοησίας! Θὰ τὸ ἰδῇς! Ὦ! (*παράφορος, ὁρμᾷ πρὸς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς*). Δύο μάρτυρες!.. Εἶναι δικαίωμά μου!

ΣΕΒΗΡΟΣ (διευθυνόμενος πρὸς τὰ δεξιά).

Εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖ, εἰς τὸ στρῶμά του...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (ἵσταται ἐμβρόντητος εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς).

Ποῦ;

ΣΕΒΗΡΟΣ

Μέσα ἐκεῖ.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ναί.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (τρέχει καὶ ἵσταται ἐνώπιον τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνος).

Ὄχι.

(Οἱ ὑποστηρίζοντες τὸν Ἰουλιανὸν μένουν ἔκπληκτοι).

ΣΕΒΗΡΟΣ

Πῶς! Ἀρνεῖσαι!..

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ἔχασες τὰ λογικά σου;

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ἄνοιξε! Δὲν βλέπεις; Ἀποθνήσκει.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τί λέγει;... Δὲν θέλει!... (*Ἀνασηκώνεται καὶ βλέπει τὸν Ἐρνέστον μὲ ἔκπληξιν*).

ΡΟΥΕΔΑΣ

Δὲν καταλαμβάνω!

ΠΕΠΙΤΟΣ

Οὔτ' ἐγώ!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἀποθνήσκει!.. καὶ μὲ ζητεῖ... καὶ ὑποπτεύεται!... Ὦ Ἰουλιανέ!

ΣΕΒΗΡΟΣ

Θ' ἀνοίξῃς! (*Ὠθεῖ τὴν θύραν, ἄνωθεν τῶν ὤμων τοῦ Ἐρνέστου. Ἡ θύρα ἀνοίγει καὶ παρουσιάζεται ἡ Θεοδώρα*).

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Θεέ μου!

ΣΕΒΗΡΟΣ καὶ ΠΕΠΙΤΟΣ

Ἐκείνη!

ΡΟΥΕΔΑΣ

Μία κυρία!

ΘΕΟΔΩΡΑ (ὁρμῶσα πρὸς τὸν σύζυγόν της).

Ἰουλιανέ μου!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ποία εἶναι; ἡ Θεοδώρα! (*Ἀπωθήσας αὐτὴν διὰ νὰ ἴδῃ τὸ πρόσωπόν της, ἵσταται πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῶν ποδῶν του, ἀπαλλασσόμενος βιαίως τοῦ στηρίγματος τοῦ Πεπίτου καὶ τοῦ Ρουέδα, ἐκφωνεῖ τὸ ὄνομά της, καὶ πίπτει κατὰ γῆς ἀναίσθητος*).

[Ἕπεται συνέχεια]

Η ΖΩΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

— Αἴ, τί λέτε, παιδιά, πᾶμε καὶ μεῖς λιγάκι στὸ Μάη;

Οἱ τέσσαρες φίλοι ἐκάθηντο εἰς τὸ ὑπόστεγον τοῦ καφενείου Χαραμῆ, τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς, καὶ ἔπινον τὸν καφέν των, κατὰ τὸ σύνηθες. Ἡ κίνησις τοῦ κόσμου στοιβαζομένου εἰς τὰ τραμ ἢ διερχομένου ἐφ' ἁμαξῶν ἀνθοστολίστων, ἐκίνησε καὶ αὐτῶν τῶν δυσκόλων τὴν ὄρεξιν νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἐξοχήν, ἡ δὲ πρότασις, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ ζωηρότερος,—εἷς ἀπὸ ἐτῶν τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς, ὀνομαζόμενος Ἀνδρέας,—ἔτυχεν ἀμέσως ἐπιδοκιμασίας.

— Πᾶμε.

— Ναί, πᾶμε νάν το ἰδῶ κι' αὐτό, εἶπεν ὁ Γεώργος, ἐπαρχιώτης ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἰδεῖ ἀκόμη τὴν πρωτομαγιὰν τῶν Ἀθηνῶν.

Μόνον ὁ Νῖκος, ἂν καὶ ὡς ῥέπορτερ ὑποχρεωμένος νὰ περιγράψῃ αὔριον τὴν ἑορτὴν εἰς τὴν ἐφημερίδα του, δὲν εἶχε πολλὴν ὄρεξιν νὰ την ἴδῃ.

— Οὔφ, τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια κάθε χρόνο, βαρέθηκα!

Ἀλλ' ἐν ᾧ ἔλεγεν αὐτά, ἠγείρετο συγχρόνως — τί νὰ κάμῃ; — καὶ ἠκολούθει τοὺς φίλους του, οἱ ὁποῖοι ἐξεκίνησαν καὶ μὲ ὅλην μάλιστα τὴν ἐαρινὴν καὶ ἀθηναϊκὴν των νωθρότητα, ἤρχισαν νὰ τρέχουν διὰ νὰ

προφθάσουν τὸ τραμ τῶν Πατησίων, τὸ ὁποῖον ἐσφύριζε τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατάμεστον νἀναχωρήσῃ.

Εὗρον μετὰ δυσκολίας θέσιν εἰς τὸν ἐξώστην πλησίον τοῦ ἁμαξηλάτου. Τὸ ταξείδιον δὲν ἦτο πολὺ εὐχάριστον. Ἡ σκόνη τῆς ὁδοῦ Πατησίων ἐξεγειρομένη ἐκ τῆς μεγάλης κινήσεως ποδῶν καὶ τροχῶν τοὺς ἀπέπνιγεν· ἦσαν στρυμωγμένοι, ἀκίνητοι, μόλις εἰμποροῦντες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ βήχουν, πρὸς ἐπίμετρον δὲ ὁ Ἀνδρέας ἐκινδύνευσε νὰ χάσῃ τὰ ρέστα ἀπὸ ἕνα πεντόρραγκον, τὸ ὁποῖον ἔδωσεν εἰς τὸν ὁδηγὸν διὰ τὰ εἰσιτήρια, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος, ἀσθενοῦς μνήμης ἄνθρωπος φαίνεται, δέν το ἐνεθυμεῖτο κατόπι διόλου, ἕως οὗ τὸν ἠνάγκασαν νὰ τὸ ἐνθυμηθῇ οἱ τέσσαρες φίλοι μὲ τὰς φωνάς των.

Τέλος πάντων ἔφθασαν καὶ κατῆλθον εἰς ἕνα κῆπον ἐκεῖ, τοῦ ὁποίου δὲν ἀναγράφω τὸ πομπῶδες ὄνομα, διότι σκοπός μου δὲν εἶνε νὰ δυσφημήσω τὸν ἔντιμον ἰδρυτὴν καὶ νὰ ἐλαττώσω τὴν πρωτομαγιάτικην πελατείαν του. Παρὰ τὴν εἴσοδον κόσμος πολὺς περιεκύκλονε μικρὸν τραπέζιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παιδία τινὰ ἐκ τοῦ προαστείου ἐπώλουν ἄνθη. Ἐξεπλάγησαν κατ' ἀρχὰς οἱ τέσσαρες φίλοι πῶς τόσος κόσμος φιλανθῆς δὲν ἐξήντλει ἀμέσως τὸ ὀλίγον ἐμπόρευμα τοῦ τραπεζίου. Ἀλλ' ἅμα ἐπλησίασαν καὶ ἐξήτασαν καλλίτερα, ἡ ἀπορία των ἐλύθη. Οἱ μικροὶ ἔμποροι, ὄχι εὐσυνειδητότεροι τῶν μεγάλων, ἔδιδον ἀντὶ εἴκοσι λεπτῶν, ἀπόπειραν ἀνθοδέσμης συγκειμένης ἀπὸ τὸ ἤμισυ τριανταφύλλου καὶ τὸ ἓν τρίτον κλωνίου πασχαλέας.

— Βρὲ τοὺς μασκαράδες, εἶπεν ὁ ἐπαρχιώτης· καλλίτερ' ἀγοράζω ναπολεόνια . . .

Ἐντὸς τοῦ κήπου τὸ πλῆθος ἦτο μέγα. Ἐτελεῖτο ἑορτή· τὰ ὄργανα ἔπαιζαν θορυβώδη. Τὰ φυλλώματα τῶν καχεκτικῶν δενδρυλλίων προσελάμβανον φανταστικὴν ὄψιν ὑπὸ τὸ φῶς τῶν φανῶν, ἐκτάκτως πολλῶν ἀπόψε, ἀλλ' ὄχι καὶ τηλαυγῶν. Τὰ τραπέζια ἦσαν πλήρη. Ἄνδρες, γυναῖκες, νέοι, νέαι, παιδία. Γέλωτες, κτυπήματα, φωναί. Ἡ κυκλοφορία δύσκολος διὰ τῶν στενῶν διόδων. Οἱ φίλοι μας ἐπὶ τέλους ἀνεκάλυψαν μερικὰ καθίσματα κενὰ καὶ ἔτρεξαν καὶ τὰ κατέλαβαν. Ἔτυχε νὰ τους ἴδῃ εἷς ὑπηρέτης καὶ σπεύσας τοὺς ἔφερεν ἐν τραπέζιον. Αὐτὴ ἦτο ἡ μόνη αὐθόρμητος περιποίησις, τῆς ὁποίας ἔτυχον εἰς τὸν κῆπον ἐκεῖνον. Ὁ ὑπηρέτης ἐκεῖνος ἐξηφανίσθη καὶ δὲν ἀνεφάνη πλέον πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Καὶ ἤρχισε τότε ὁ ἀγών, ὁ μέγας καὶ φοβερὸς ἀγὼν τῶν διψώντων, τῶν ἐχόντων ἀνάγκην ὀλίγου ζύθου, ὀλίγου ῥητινίτου, ὀλίγου ὕδατος. Ἤρχισαν νὰ κτυποῦν μὲ τὰς ῥάβδους των, σιγὰ κατ' ἀρχάς, δυνατώτερα κατόπιν, δυνατὰ καὶ ὅλοι μαζὶ τελευταῖον. Ἀπετέλουν συναυλίαν καταχθόνιον, ἀλλ' ἐπνίγετο ἐντὸς τοῦ θορύβου τοῦ κήπου. Οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόασις. Ἐνίοτε διήρχετο πλησίον των κανεὶς ὑπηρέτης, ῥυπαρός, ἀγροῖκος, αὐτοσχέδιος. Τὸν ἔκραζαν,

— Ἀμέεεεσως! ἀπήντα καὶ ἐξηφανίζετο τρέχων, χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον.

Καὶ εἶτα ἄλλος καὶ ἄλλος. Καὶ οἱ κτύποι ἐξηκολούθουν καὶ αἱ σκηναὶ ἐπανελαμβάνοντο. Οἱ φίλοι ἦσαν φουρκισμένοι, ἀλλ' ἤρχισαν καὶ νὰ γελοῦν. Τὸ πρᾶγμα κατήντα ἀστεῖον· καὶ πόσοι ἄλλοι εἰς ὅλον τὸν κῆπον ὁμοιοπαθεῖς . . .

Παρῆλθον τρία τέταρτα ἀπὸ τῆς εἰσόδου των, ὅταν κάποια Μοῖρα τοὺς εὐσπλαγχνίσθη καὶ τους ἔστειλε τέλος πάντων ἕνα ὑπηρέτην, ὁ ὁποῖος ηὐδόκησε νὰ τους ἐρωτήσῃ:

— Τί ἀγαπᾶτε;

— Μπύρα.

— Πόσῃ;

— Μιὰ ὀκᾶ καὶ τέσσαρα ποτήρια.

Μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ἀκόμη ἦλθεν ἡ ὀκᾶ, ἀλλὰ μὲ τρία μόνον ποτήρια.

— Ἕνα ποτῆρι ἀκόμη, παιδί μου!

— Ἀμέεεσως! ἀπήντησε σπαρακτικῶς τὸ παιδίον.

Ἀλλ' ἐπερίμεναν πολύ, χωρὶς νὰ ἔλθῃ τὸ τέταρτον ποτήριον. Ἐκτύπησαν, τίποτε. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ οἰκονομηθοῦν μὲ τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ ἐγέμισαν μὲ τὸν ζῦθον. Ἀλλὰ μόλις τὸν ἔφεραν εἰς τὸ στόμα οἱ τρεῖς, — ὁ ῥέπορτερ ἦτο ὁ εὐτυχὴς τέταρτος, ὁ ὁποῖος εἶχε μείνει ἔξω, — ἐμόρφασαν οἰκτρότατα. Ὁ ζῦθος ἦτο νερωμένος κατὰ τὰ τέσσαρα πέμπτα τοὐλάχιστον — ἦτο δηλαδὴ μὲ ἄλλους λόγους ἤτοι, ἓν ἀηδές, βρωμερὸν καὶ ἀκριβὸν νερόν.

— Βρὲ τοὺς μασκαράδες! εἶπεν ὁ ἐπαρχιώτης· δὲν πέρναμε καλλίτερα νερό! Θὰ ξεύραμε τοὐλάχιστον τί πίνουμε καὶ δὲν θὰ πληρώναμε. Καὶ ποῖος τὸ ξέρει πόσο θά μας ζητήσουν ἀπόψε.

Καὶ ἐκτύπησαν νὰ ἐρωτήσουν πόσον ἔχει καὶ νὰ πληρώσουν τὸν ζῦθον, τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν ἐτόλμησε νὰ πίῃ καὶ νὰ ζητήσουν ἀντ' αὐτοῦ τέσσαρα ποτήρια ὕδατος καθαροῦ. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι ὑπηρέτης δὲν ἐφάνη καὶ τότε, οὔτε ὑπῆρχεν ἐλπὶς καμμία νἀναφανῇ. Ἐκτύπησαν καὶ πάλιν, ἐκτύπησαν πολὺ διὰ νἀναπαύσουν τὴν συνείδησίν των — τίποτε.

— Ἀπελπισία, πᾶμε! εἶπεν ὁ Ἀνδρέας.

— Πᾶμε, εἶπεν ὁ ῥέπορτερ.

— Χωρὶς νὰ πληρώσουμε; ἠρώτησεν ὁ ἐπαρχιώτης.

— Ἀρ' θέλουν καὶ πληρωμὴ γιὰ τὰ μαρτύρια ποῦ μᾶς ἔκαμαν ἕως τώρα νὰ τραβήξουμε! Πᾶμε, ἀδελφέ!

Τὸ σχέδιόν των ἦτο νὰ φύγουν ἀπλήρωτοι, χωρὶς νὰ τους ἐννοήσῃ κανείς. Αὐστηρῶς ἐξεταζόμενον δὲν ἦτο πολὺ τίμιον τὸ πρᾶγμα· ἀλλ' ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀστειότητος ἐξαλείφει πολλάκις τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀτιμίας, ἢ τοὐλάχιστον τοῦ ἀπρεποῦς. Τὸ ψυχολογικὸν αὐτὸ σύμπτωμα παρατηρεῖται συχνὰ εἰς τὴν κοινωνίαν μας, φαίνεται δέ, ἂν καὶ ἀνεξήγητον, ὅτι θὰ ἐγεννήθη ὁμοῦ μὲ τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν.

Καὶ χωρὶς νὰ φιλοσοφήσουν διόλου, φοβηθέντες μόνον ὀλίγον καὶ παρατηρήσαντες μήπως τοὺς βλέπῃ κανείς, οἱ τέσσαρες φίλοι εὑρῆκαν τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ ἠγέρθησαν . . . Ἔκαμαν ὀλίγα βήματα καὶ ἡνώθησαν μετὰ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ὁδόν. Ἐσώθησαν. Ἀλλ' ἡ ἐνοχή των δέν τους ἀρῆκε νὰ ἡσυχάσουν. Ἐξηκολούθησαν ἐσπευσμένοι τὸν δρόμον των διὰ τοῦ πλήθους πρὸς τὴν ἔξοδον, χωρὶς νὰ τολμήσουν νὰ κυττάξουν ὀπίσω των, νομίζοντες ὅτι τοὺς κυνηγοῦν — αἴ, ἦτο ἡ πρώτη φορὰ ποῦ ἔπαιζαν αὐτὸ τὸ παιγνίδιον εἰς τὴν ζωήν των, μηδὲ τοῦ ῥέπορτερ ἐξαιρουμένου, — καὶ μόνον ὅταν εὑρέθησαν εἰς τὴν ὁδόν, ἀνέπνευσαν ὡς ἄνθρωποι ἀσφαλισθέντες καὶ ἀπὸ μεγάλον κίνδυνον σωζόμενοι.

Καὶ ὡς ἐξήρχοντο ἀνὰ εἷς, συνηνώθησαν καὶ οἱ τέσσαρες ἐκεῖ ἔξω καὶ ἐκυττάχθησαν πρώτην φορὰν μετὰ τὸ πραξικόπημα. Ἦτο μία εὐμορφη στιγμή. Τοὺς ἔπιασαν κάτι γέλοια καὶ τοὺς τέσσαρας, μὰ κάτι γέλια ποῦ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ βαστάξουν. Οἱ διαβάται ἐγύριζαν καὶ τοὺς ἔβλεπαν. Τί ἔπαθαν αὐτοὶ ποῦ γελοῦν ἔτσι;

Διήρχετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην συρίζον ἐν τραμ κατάμεστον. Ἐννοεῖται ὅτι ἐπροτίμησαν νὰ ὑπάγουν μέχρι τῆς Πλατείας τῆς Ὁμονοίας πεζῇ. Καθ' ὁδὸν τὰ ἔλεγαν καὶ ἐγελοῦσαν. Ὁ ἐπαρχιώτης εἶπεν ἕνα πλῆθος ἀστεῖα — τὰ ὁποῖα δὲν τολμῶμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐδῶ, — καὶ ἐπὶ τέλους, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπανεύρισκε τὸ κάθισμά του εἰς τὸ καφενεῖον Χαραμῆ,

— Μωρὲ μπράβο, εἶπεν, ὡραῖα ἑορτάζετε οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πρωτομαγιά.

— Δύσκολος εἶσαι, καϋμένε, καὶ ἀχάριστος, ἀπήντησεν ὁ ῥέπορτερ, λίγο γελάσαμε;

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Τῆς ζωῆς τίποτε δὲν εἶνε καλό, τίποτε κακό· ὅλα νὰ τὰ λατρεύουμε κι ὅλα νὰ τὰ τρέμουμε· βρύση ζωῆς ὅλα δὲν εἶνε καὶ πηγὴ θανάτου μαζί; Στὰ χέρια τῆς Λοκούστας καὶ τ' ἀθάνατο νερὸ φαρμάκι γίνεται. Σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ μεσαιωνικά μας ποιήματα μιὰ μάγισσα μυρίζει μ' ἕνα μῆλο ἕνα παλληκάρι· κι αὐτὸ πεθαίνει· περνάει μιὰ κόρη, παίρνει ἀπὸ τὸν κόρφο τοῦ νεκροῦ τὸ μῆλο, τόνε μυρίζει καὶ τὸν ἀνασταίνει, μὲ τὸ μῆλο πάλι. Σὰν τὸ μῆλο τῆς μάγισσας ὁ κόσμος εἶνε. Μᾶς τὸ λέει κι ὁ ξακουστὸς ὁ ζωγράφος ὁ Ἄλμας Ταδέμας, Ἐγγλέζος, ἀπὸ γένος Ὁλλανδικό. Χρόνια καὶ χρόνια τώρα φημίζεται γιὰ τὴ μεγάλη τέχνη του, τὴν τέχνη ποῦ ταιριάζει τὴν ποιητικὴ μὲ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθεια — δυὸ στοιχεῖα κάποτε δυσκολοσυμβίβαστα — χωρὶς νὰ ξημιόνῃ μήτε τὴ μιὰ μήτε τὴν ἄλλη. Κι αὐτὸς ἀγαπάει καὶ κυνηγάει τὰ περασμένα· πίσω κι αὐτὸς γυρίζει γυρεύοντας τὴν Εὐριδίκη του· μὰ ἡ Εὐριδίκη δὲν τοῦ ξεφεύγει· τὴν ἀνασταίνει ἀπάνου στὸ πανὶ μὲ τὸ κοντύλι του. Κι ὁ ἐμπνευσμένος αὐτὸς τεχνίτης τὴν ἱστορία τὴ σέβεται, καὶ μὲ φροντίδ' ἀρχαιολόγου κυττάζει νὰ παραστήσῃ καὶ τὰ παραμικρά. Κανεὶς ὅμως δὲν τόνε φτάνει στὴ ζωγραφιὰ τῶν ἀψύχων, ἂν εἶνε τίποτ' ἄψυχο στὴ φύση καὶ στὴν τέχνη. Ἡ δύναμή του εἶνε στὰ μάρμαρα, στὰ πετράδια, στὰ ὑφάσματα· σὲ ὅ,τι ἀκριβό, πολύτιμο, λαμπερό. Στὸ φετεινὸ Σαλόνι τοῦ Παρισιοῦ ἔστειλε τὰ Ρόδα τοῦ Ἡλιογάβαλου· καὶ γι αὐτὰ θέλω νὰ σοῦ εἰπῶ. Ξέρουμε πῶς ὁ τύραννος ξεφάντωνε πολλὲς φορὲς μὲ τέτοιο τρόπο: Σὲ τραπέζι ἐπροσκαλοῦσε φίλους καὶ δικούς, ἄντρες καὶ γυναῖκες· κ' ἐκεῖ ποῦ γλεντοκοποῦσαν, ἄνοιγαν ἀπὸ πάνου οἱ καταρράχτες τοῦ παλατιοῦ, κ' ἔπεφτε στοὺς ἀνθρώπους ἀπάνου κατακλυσμὸς ἀπὸ λουλούδια· κ ἐκεῖνοι πρῶτα γελοῦσαν, κ ὕστερ' ἀποροῦσαν, κ ὕστερα τἄχαναν, κ ὕστερα ἐτρόμαζαν, κ ὕστερα ἐπάλευαν, καὶ στὸ τέλος ἔπεφταν σκασμένοι, πνιγμένοι ἀπὸ τὴν ἀνθοτρικυμία, μέσα στὸν ὠκεανὸ τὸν ἀπαλό, τὸ σιγαλό, τὸ μοσχοβολισμένο, καὶ τὸν ἀχόρταγο. Ὁ Ἄλμας Ταδέμας ἀνάστησε τὴ φοβερὴ σκηνὴ στὰ Ρόδα τοῦ Ἡλιογάβαλου μὲ ὅλη τὴ λαμπρότητα τοῦ κοντυλιοῦ του, μὲ ὅλη τὴ γνώση τῆς ἐποχῆς. Ἔτσι περιγράφει κάποιος κριτικὸς τὴν εἰκόνα: «Ἀγάλια ἀγάλια πέφτ' ἡ ἀνθοβροχὴ τὰ πέταλ' ἀνεμογυρίζουν σὰν ἐλαφρὰ πούπουλα κ' εἶνε χαρὰ Θεοῦ νὰ τὰ βλέπῃς. Ἀλλ' ἔξαφνα ἡ βροχὴ δυναμώνει, καὶ λίγο λίγο τὰ ροδόφυλλα σκεπάζουν τραπέζι, κρεβάτια, προσκέφαλα, γεμίζουν τὰ ποτήρια, στραβώνουν τὰ μάτια. Οἱ χαροκόποι ξαφνίζονται, κυττάζονται τρομασμένοι, παύουν τὰ γέλοια,... ἀνατριχιάζουν... ἡ βροχὴ διπλασιάζεται· σκοταδιάζει· τότε τοὺς πιάνει ὁ φόβος· λαχανιασμένοι, κάνουν νὰ σηκωθοῦν, δὲ μποροῦν· κι ἀκόμα μεγαλώνει· ἡ ροδοποντή, τοὺς συντρίβει· βλέπεις χέρια γεμᾶτα βραχιόλια, κι ἀνθοστεφάνωτα κεφάλια νὰ προβάλλουν μέσ' ἀπὸ τὰ ρόδα· καὶ στὸ τέλος δὲν τὰ ξεχωρίζεις τὰ θύματ' ἀπὸ τὰ μνήματα . . .»

Δὲν τὴν εἶδα τὴν εἰκόνα — ποῦ νὰ τὴν ἰδῶ! — Ἀλλὰ σκορπίζει τόση ποίηση, κ' ἡ ποίησή της κρύβει τόσο βαθὺ νόημα, ὥστε, φτάνει κανεὶς νἄχῃ κάποια φαντασία, καὶ μόνο νὰ τὴν ἀ κ ο ύ σ ῃ, νοιώθει περίσσια συγκίνηση. Καλὰ εἶνε τῆς τέχνης τὰ ἔργα ποῦ θαμπώνουν τὰ μάτια καὶ γλυκαίνουν τ αὐτιά· ἀλλὰ ὑψηλότερα πολὺ στέκοντ' ἐκεῖνα ποῦ σοῦ ξυπνοῦνε τὴν ψυχὴ καὶ σοῦ κινοῦν τὴ σκέψη· μόνον οἱ μπακάληδες δὲ μποροῦν νὰ καταλάβουν τὸ μεγαλεῖο των, κι ὅσοι αἰσθάνονται μπακάλικα. Τὰ ρόδα καὶ τὰ λιοντάρια! ποιὰ εἶνε τὰ φοβερώτερα καὶ ποιὰ τὰ ὡραιότερ' ἀπὸ τὰ δύο; καλὰ καλὰ δὲν τὸ ξέρεις, ἄνθρωπε. Τὸ ρόδα τοῦ Ἡλιογάβαλου . . . ποτὲ δὲν ἐδιάβασα θλιβερώτερο, σκοτεινότερο ποίημα· μοῦ ἔρχονται δάκρυα στὰ μάτια.

Ο ΦΙΛΟΣ ΣΟΥ.

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Η ΜΑΓΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΙΝΔΟΙ ΦΑΚΙΡΑΙ

Ὁλόκληρος ὁ κόσμος ἐνασχολεῖται περὶ τὰ πνευματιστικὰ φαινόμενα. Ἐν τούτοις ὅμως αἱ ἡμέτεραι πολιτισμέναι χῶραι τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης ἐλάχιστα γνωρίζουσι, τὰ δὲ ὑπ' αὐτῶν τελούμενα βεβαίως τὸ μειδίαμα προκαλοῦσι τῶν θαυματουργῶν τῆς ἀπωτέρας Ἀνατολῆς. Ὁ Ἀμερικανὸς καθηγητὴς Κέλλαρ ἐπὶ μακρὸν ζήσας ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἐμελέτησεν ἐπὶ δεκαπέντε ὅλα ἔτη τὰ πειράματα τῶν Φακιρῶν. Ἂν μὴ ἐγνωρίζαμεν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Κέλλαρ καὶ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν εἰλικρίνειαν, μετὰ δυσπιστίας θ' ἀπεδεχόμεθα τὰ ὑπ' αὐτοῦ διηγούμενα, διότι πραγματικῶς πρόκειται περὶ γεγονότων ἀνεξηγήτων. Ἐν πρώτοις ὁ Κέλλαρ διακρίνει μεταξὺ τῶν κοινῶν θαυματουργῶν τῶν πλανωμένων εἰς ἁπάσας τὰς πανηγύρεις, τοὺς Φακίρας τῆς ἀνεπτυγμένης τάξεως, οἵτινες μόνον εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, οἷον εἰς τὴν στέψιν πρίγκηπός τινος, τὰς ἑορτὰς Μαχαραγιᾶ, τὴν μεγάλην ἑορτὴν Μοχορούμ, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλίας ἐπιδεικνύουσι τὴν τέχνην των. Μόνον περὶ τῶν τελευταίων τούτων ὁμιλεῖ εἰς ἓν τῶν τελευταίων τευχῶν ἐγκρίτου περιοδικοῦ, τῆς Β ο ρ ε ι α μ ε ρ ι κ α ν ι κ ῆ ς Ἐ π ι θ ε ω ρ ή σ ε ω ς· καὶ ἰδοὺ ἀκριβῶς πῶς οὗτος διηγεῖται τὰ συμβάντα:

«Κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλίας εἰς Καλκούτταν τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1875-1876, μεγάλαι ἐδόθησαν ἑορταί. Πλὴν ἄλλων δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ πλατείᾳ τῆς Καλκούττας ἐνώπιον τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλίας καὶ 50,000 περίπου θεατῶν, γηραιὸς Φακίρης ἐτέλεσε τὸ ἑξῆς πείραμα. Ὁ Φακίρης ἀφοῦ ἐχαιρέτισε τὸν πρίγκηπα ἔλαβε τρία ξίφη ὀξύτατα, ὡς ἐξ αὐτοψίας ἐπείσθημεν, καὶ ἐνέπηξε ταῦτα καθέτως ἀπὸ τῆς λαβῆς εἰς τὸ ἔδαφος. Τότε ἕτερος Φακίρης νεώτερος προσῆλθε καὶ ἐξηπλώθη ὕπτιος κατὰ γῆς κολλήσας πρὸς ἄλληλα τὰ σκέλη καὶ τοὺς βραχίονας ἐπὶ τῶν πλευρῶν. Ἀφοῦ δὲ ὅλς καὶ τρὶς ἐπ' αὐτοῦ ἔρερε τὰς χεῖρας ὁ γηραιὸς Φακίρης, τὸ σῶμα τοῦ νεωτέρου κατέστη ἄκαμπτον καὶ ἀναίσθητον. Τότε τρίτος Φακίρης προσῆλθε καὶ ἔλαβε τὸ σῶμα ἀπὸ τῶν ποδῶν, καὶ μετὰ τοῦ γηραιοῦ κρατοῦντος ἐκ τῆς κεφαλῆς ἀνεσήκωσαν καὶ ἐπέθεσαν ἐπὶ τῶν αἰχμῶν τῶν ξιφῶν, χωρὶς αὗται νὰ ἐμπηχθῶσι ποσῶς εἰς τὰς σάρκας. Ἡ αἰχμὴ τοῦ ἑνὸς ξίφους ἐτέθη ὑπὸ τὸν αὐχένα, ἡ δευτέρα ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ὤμων καὶ ἡ τρίτη κατὰ τὴν βάσιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Οὐδὲν ἐστήριζε τοὺς πόδας. Ἅμα ἐτέθη οὕτω τὸ σῶμα ὁ δεύτερος Φακίρης ἀπεσύρθη,

καὶ ὁ γέρων ἱστάμενος ὄρθιος ἐπροχώρησε καὶ ἐχαιρέτισε τὸ πλῆθος. Τὸ σῶμα δὲν ἔκλινε μήτε δεξιὰ μήτε ἀριστερά· ἐταλαντεύετο μετὰ μαθηματικῆς κανονικότητος. Ὁ γηραιὸς Φακίρης ἔλαβε τότε μάχαιραν καὶ διὰ ταύτης σκάψας τὸ ἔδαφος παρὰ τὴν λαβὴν τοῦ πρώτου ξίφους ἀσήρεσεν αὐτό, χωρὶς τὸ σῶμα νὰ παρεκκλίνῃ μηδ' ἐλαφρῶς κἂν ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου ἀφῄρεσε καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον ξίφος, καὶ ἐν τούτοις τὸ σῶμα ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ ἐνώπιον μυριάδων θεατῶν παρέμεινεν ἄνευ ὁρατοῦ στηρίγματος κατὰ τὴν ὁριζόντιον αὐτοῦ θέσιν ἐναέριον, δύο πόδας ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους. Ψίθυρος ἐπιδοκιμασίας διέτρεξε τὸ μέγα πλῆθος. Μεθ' ὃ ὁ γηραιὸς Φακίρης, ἀφοῦ ἐκ νέου ἐχαιρέτισε τὸ κοινόν, ἐκάλεσε τὸν βοηθόν του καὶ ἀμφότεροι σηκώσαντες τὸ ἐν τῷ ἀέρι αἰωρούμενον σῶμα ἀπέθηκαν αὐτὸ κατὰ γῆς. Μετά τινας μαγικὰς διαβάσεις τῆς χειρὸς τελεσθείσας ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ, ὁ νεαρὸς Φακίρης ἀνηγέρθη οἷος ἦτο πρὸ τοῦ πειράματος».

Ἡ δευτέρα διήγησις τοῦ καθηγητοῦ Κέλλαρ ἀναφέρεται εἰς γεγονὸς συμβὰν εἰς ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου, εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, εἰς τὴν χώραν τῶν Ζουλοῦ. Ὁ Κέλλαρ εἶχεν ἀκούσῃ ἐπαινούμενον μάγον τινὰ Ζουλοῦ, καὶ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τοῦτον ἐργαζόμενον, ὁ μέγας ὅμως θαυματουργὸς ἀπέφευγε, ἐπὶ τέλους δὲ κατώρθωσε νὰ τὸν πείσῃ.

«Τέλος ἀπεφάσισε, λέγει ὁ Κέλλαρ, ἔλαβε τὸ ῥόπαλόν του καὶ τὸ ἔδεσε εἰς τὸ ἄκρον ἱμάντος ἐξ ἀκατεργάστου δέρματος μήκους δύο ποδῶν· ἕτερος νέος Ζουλοῦ, ὅστις, διαρκούσης τῆς ἐργασίας τοῦ προηγουμένου, παρηκολούθει ταύτην μετ' ἀγωνίας τινός, ἔλαβεν ἐπίσης τὸ ῥόπαλόν του καὶ τὸ ἔδεσεν εἰς ὅμοιον ἱμάντα. Ἀμφότεροι μετὰ ταῦτα ἐστάθησαν εἰς ἀπόστασιν περίπου δύο μέτρων. Τότε ἐν ἄκρᾳ σιωπῇ καὶ ζωηρῶς φωτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἑστίας, ἤρχισαν περιστρέφοντες ταχέως τὰ ῥόπαλα αὐτῶν ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν των. Παρετήρησα ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἐν τῇ στροφῇ τὰ δύο ῥόπαλα ἤγγιζον ἄλληλα, φωτεινή τις ἀκτὶς διήρχετο, ἡ τοὐλάχιστον ἐφαίνετο, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον. Μετὰ τὴν τρίτην ἐπαφήν, ἐπῆλθεν ἔκρηξις, ὁ σπινθὴρ ἐφάνη λάμψας, τὸ ῥόπαλον τοῦ νεαροῦ κατεκερματίσθη καὶ οὗτος κατέπεσεν ἀναίσθητος κατὰ γῆς.

Ὁ γηραιὸς μάγος διηυθύνθη τότε πρὸς τὰ χόρτα τὰ ἐκεῖ βλαστάνοντα καὶ ἀπέκοψεν ἀρκετὰ ἐξ αὐτῶν. Μετὰ ταῦτα ὄρθιος καὶ μακρὰν τοῦ πυρὸς ἔσεισε ταχέως τὸ δέμα τοῦ χόρτου ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ νέου Ζουλοῦ, ὅστις ἔκειτο ἐξηπλωμένος ὡς πτῶμα πρὸ τῆς ἑστίας. Κατά τινα στιγμὴν τὸ δέμα ἐφάνη ἀναφλεγέν, καίτοι ὁ μάγος ἀπεῖχε 7 περίπου μέτρα ἀπὸ τῆς ἑστίας, καὶ ἤρχισε καῖον βραδέως μετὰ σπινθηροβολίας καταφανοῦς. Ὁ μάγος πλησιάσας τότε εἰς τὸ σῶμα τοῦ νέου περιέφερε βραδέως τὰ φλεγόμενα χόρτα ἄνωθεν τοῦ προσώπου εἰς ἀπόστασιν ποδὸς ἀπ' αὐτοῦ. Τότε μετὰ μεγίστης ἐκπλήξεως παρετήρησα ὅτι τὸ σῶμα ἀνεσηκώθη βραδέως ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους καὶ αἰωρήθη ἐν τῷ ἀέρι εἰς ὕψος τριῶν ποδῶν, κινούμενον ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἀκολουθοῦν τὴν κίνησιν τοῦ φλεγομένου χόρτου. Ὅταν τὸ χόρτον κατεκάη καὶ ἐρρίφθη, τὸ σῶμα ἐπανέλαβεν ἐπὶ τῆς χλόης τὴν ὁριζόντιον αὐτοῦ θέσιν, καὶ μετά τινας μαγικὰς ἐπαφὰς ὁ νεαρὸς Ζουλοῦ ἀνηγέρθη ἐντελῶς ἀνέπαφος ἐκ τῶν γεγονότων τοῦ φανταστικοῦ τούτου πειράματος. Ὡς πᾶς τις δύναται νὰ κρίνῃ, ἀμφότερα τὰ πειράματα ἐκτὸς λεπτομερειῶν τινων εἶναι ὅμοια. Δι' ἀμφοτέρων φαίνονται καταργούμενοι οἱ σπουδαιότεροι νόμοι τῆς βαρύτητος. Τινὲς νομίζουσιν ὅτι τὰ φαινόμενα ταῦτα ὀφείλονται εἰς τὸν ἠλεκτρισμόν, καὶ ὅτι οἱ Φακῖραι γνωρίζουσι νὰ μεταλλάττωσι κατὰ βούλησιν τὸν ἐν ἑαυτοῖς ἠλεκτρισμὸν εἰς θετικὸν ἢ ἀρνητικόν. Ὁ Κέλλαρ ὅμως λέγει· «ταῦτα μ' ἐφάνησαν τότε καὶ τώρα ἀκόμη ἐντελῶς ἀκατανόητα».

Ὁ Κέλλαρ διηγεῖται καὶ ἕτερα πειράματα γινόμενα ὑπὸ τῶν περιστρεφομένων Δερβισῶν ἐπίσης θαυμασιώτατα:

«Παρέστην μετ' ἄλλων Ἄγγλων ἐν Καλκούττᾳ εἰς θέαμα δοθὲν ὑπὸ περιστρεφομένων Δερβισῶν. Πρὸ τῆς παραστάσεως ἐπεσκέφθημεν τὴν αἴθουσαν καὶ ἐξητάσαμεν καλῶς τοὺς τοίχους, μήπως εἶχεν μυστικὰς εἰσόδους ἢ ἄλλας κρύπτας καὶ οὕτω ἐξαπατήσωσιν ἡμᾶς. Ἡ ἔρευνα ἀπέδειξεν ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἐν τάξει. Ἐχαράξαμεν διὰ κιμωλίας γραμμὴν ἐπὶ τοῦ πατώματος, ὅπως δείξωμεν τὸ μέρος ὅπου θὰ ἐμένομεν ὡς θεαταί. Τέσσαρες Φακῖραι εἰσῆλθον ἀπὸ τῆς κυρίας θύρας καὶ ἐτοποθετήθησαν ἀντιθέτως τῆς χαραχθείσης γραμμῆς πρὸς τὸ μέρος τῆς αἰθούσης τὸ στερούμενον θυρῶν καὶ παραθύρων.

Ὁ γηραιὸς Φακίρης ἔλαβε τότε πύραυνον καὶ ἔθεσεν αὐτὸ πέραν τῆς χαραχθείσης γραμμῆς καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τῶν ἀνθράκων λευκήν τινα κόνιν ἐξ ἧς προῆλθεν ὀσμὴ ἰσχυρὰ κρίνου εὐαρεστοτάτη εἰς τὴν ὄσφρησιν. Λεπτὸς καπνὸς ἀνῆλθεν ἀπὸ τῆς πυρᾶς πληρώσας μὲν τὴν αἴθουσαν, ἀλλ' ἀφίνων νὰ διακρίνωμεν ἐναργῶς τὸν ἐν τῷ βάθει τοῖχον. Εἰς ἀπόστασιν δύο μέχρι τριῶν μέτρων ἀπὸ τῆς πυρᾶς, ὁ γέρων μετὰ τῶν τριῶν ἄλλων ἤρχισαν χορεύοντες βραδέως. Δὲν ἐπρόφερραν οὐδένα ἦχον, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ χορὸς ἐπεταχύνθη διὰ κινήσεως ῥυθμικῆς. Τὰ ἐνδύματα τῶν χορευτῶν ἵπταντο πέριξ αὐτῶν καὶ ἐφαίνοντο οἱ τέσσαρες ὡς σύμπλεγμα οὗτινος ὁ γέρων παρέμεινεν ἡ κεντρικὴ μορφή. Αἴφνης μετὰ μεγίστης ἐκπλήξεως παρετηρήσαμεν ὅτι ἐν καὶ μόνον ὑπῆρχε πρόσωπον, τὸ τοῦ γέροντος. Ἡ ταχεῖα περιστροφὴ τοῦ χοροῦ ἐβραδύνθη βαθμηδόν, καὶ μετὰ ἓν ἢ δύο λεπτὰ ὁ γέρων προυχώρησε πρὸς τὴν πυράν, ἐχαιρέτισε καὶ ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης, ἔνθα δὲν ὑπῆρχε πλέον οὐδεμία ζῶσα μορφή, οὐδὲν ὁρατὸν ἀντικείμενον. Μετὰ νέον χαιρετισμόν, ἐπανέλαβε τὸν χορὸν ἀντιθέτως, καὶ τότε παρετηρήσαμεν ὅτι τὸ σῶμά του ἐφαίνετο πολλαπλασιαζόμενον, τὸ ἄκρον τῆς αἰθούσης ἐνῷ ἐχόρευε μόνος ἐπληροῦτο προσώπων ὁμοίων αὐτῷ, νεωτέρων ὅμως, περιστρεφομένων κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ ὁμοίως ψαλλόντων. Αἴφνης ὁ χορὸς κατέπαυσε, τὸ ἆσμα διεκόπη, καὶ παρετηρήσαμεν πάλιν μόνον τὸν γέροντα Φακίρην προχωροῦντα πρὸς τὴν πυρὰν καὶ ζητοῦντα τὴν ἀμοιβήν του. Ἐξητάσαμεν ἐκ νέου τὴν αἴθουσαν καὶ δὲν κατωρθώσαμεν νὰ ἀνεύρωμεν τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ὅπως ἐξηγήσωμεν τὴν ἐξαφάνισιν τῶν συντρόφων του».

Ν. Χ. Α.

Ανα το Αστυ

Ἡ ζωὴ ἐν ὑπαίθρῳ ἤρχισε παρατεινομένη καὶ τὴν νύκτα. Σημεῖον ἀσφαλὲς ὅτι εἰσῆλθομεν πλέον εἰς τὴν θερινὴν περίοδον. Καὶ ἐξακολουθοῦσι μὲν ἀκόμη τὰ χειμερινὰ θέατρα τὰς παραστάσεις των καὶ δίδονται εἰς αἰθούσας συναυλίαι καὶ ἑσπερίδες· ἀλλ' ὁ περισσότερος κόσμος προτιμᾷ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ ὑπαίθρου, τὰ ὑπόστεγα τῶν καφενείων, τὰς συγκεντρώσεις τῶν πλατειῶν. Ἡ Πλατεῖα τοῦ Συντάγματος κατέχει εἰς τοῦτο τὰ πρωτεῖα, μὲ τὸν εὐρύν της ὁρίζοντα, τὴν μακρόθεν ἐρχομένην εὐωδίαν τῶν πορτοκαλεῶν τοῦ βασιλικοῦ κήπου, τὰς μουσικάς της, τὰ φῶτα καὶ ἐνίοτε τὰ πυροτεχνήματα. Τὸ καφενεῖον Ζαχαράτου μὲ ἀναπεπταμένας θύρας, ἐπεκτεῖνον τὰ καθίσματά του εἰς μέγα τετράγωνον ἐπὶ τῆς Πλατείας, εἶνε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τὸ ζωηρότερον κέντρον. Ἀλλὰ καὶ τὸ καφενεῖον τῆς Ἐκθέσεως ἔξω ἔχει ἀπὸ τοῦδε πολλοὺς τολμηροὺς θαμῶνας καὶ ἀναχωρεῖ πλῆρες τὸ ἀπὸ τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος Τράμ. Ὁπωσδήποτε ἡ κίνησις ἤρχισε νὰ εἶνε πολὺ ζωηρά, δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς προμήνυμα τῆς μετὰ ἕνα μῆνα ζωηροτάτης, ὅτε ἀνοίγουν τὰ θερινὰ θέατρα, πρὸς τὰ ὁποῖα τόσην δεικνύει ἀγάπην ὁ ἀθηναϊκὸς λαός, καὶ φθάνει εἰς τὸν κολοφῶνα ἡ κίνησις, πάνδημος πλέον καὶ μέχρι βαθείας νυκτὸς παρατεινομένη.

✣

Καὶ ἐπειδὴ πρόκειται περὶ κινήσεως ἀνὰ τὴν πόλιν, ἐνθυμούμεθα τὰ Βιζαδί, νέον μέσον συγκοινωνίας, τεθὲν ἐν χρήσει πρὸ μηνὸς καὶ εὐδοκιμῆσαν ταχέως. Εἶνε ἁμαξάκια εὐκίνητα, μὲ σκιάδα κομψὴν καὶ μὲ ἁμαξηλάτην φοροῦντα πιλίδιον κόκκινον. Χωροῦν τέσσαρας, ἀντὶ δέκα λεπτῶν ἕκαστον — ἐννοεῖται ὅτι μὲ σαράντα λεπτὰ ἔχετε τὸ ἁμαξάκι εἰς τὴν διάθεσίν σας καὶ φεύγετε ὅποτε θέλετε, — ἐκτελοῦν δὲ πρὸς τὸ παρὸν δρόμους μεταξὺ τῶν Πλατειῶν καὶ τῶν σιδηροδρομικῶν Σταθμῶν. Δὲν ἠξεύρομεν ἂν εἶνε ἀναπαυτικώτερα, ὅπως δὲν εἶνε εὐθηνότερα, τῶν ἁμαξῶν τοῦ ἱπποσιδηροδρόμου. Τοῦτο μόνον ἠξεύρομεν, ὅτι δὲν εἶνε περιττά, καὶ δὲν εἶνε μικρὸν πρᾶγμα αὐτό. Ὄχι μόνον κατὰ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας τῶν μεγάλων συνωστισμῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὰς συνήθεις περιστάσεις, ὑπάρχουν ὧραι κατὰ τὰς ὁποίας τὰ τραμ εἶνε ἀνεπαρκῆ. Τὰ Βιζαδὶ τότε ἀναπληροῦν ἔλλειψιν, ὄχι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας ὥρας τὰ πάντοτε πρόθυμα καὶ ἕτοιμα ἁμαξάκια μὲ τοὺς κοκκινοσκούφους ἁμαξηλάτας, διὰ πόσους σπεύδοντας δὲν εἶνε, ἂν μὴ λιμένες σωτηρίας, ἀνάπαυσις ὅμως καὶ οἰκονομία σημαντική!...

Μόνον διὰ τὴν ξενότροπον ὀνομασίαν θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ μεμφθῇ τὴν Ἑταιρείαν, ἂν καὶ ὄχι πικρῶς, ὅπως τὸ ἔκαμαν οἱ Καιροί. Ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὰ ὅλα ἂς πάῃ καὶ αὐτό...

✣

Ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου, ἐπὶ τούτῳ προσκληθέντων ὑπὸ τοῦ κ. Μοντενέγρου, ἐγένετο ἐν τῷ θηριοτροφείῳ του δοκιμὴ οὕτως εἰπεῖν τῶν νέων παραστάσεων μεταξὺ τίγρεων καὶ λύκων, αἱ ὁποῖαι ἤρχισαν διδόμεναι πρὸ τοῦ κοινοῦ ἀπὸ τῆς π. Κυριακῆς. Ἐπὶ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ὁ νεαρὸς καὶ ἄλκιμος θηριοδαμαστὴς Λορέντζος Μύλλερ παρέμεινεν ἐντὸς τοῦ κλωβοῦ τῶν Τίγρεων. Τὰ αἱμοβόρα θηρία, ξενισθέντα ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει ταύτῃ καὶ πτήσσοντα πρὸ τοῦ μαστιγίου τοῦ δαμαστοῦ, τῷ ἐπετίθεντο διὰ βρυχηθμῶν, ἐπεδείκνυον τοὺς φρικώδεις ὀδόντας των καὶ ἐλείχοντο ὡς πρὸ ἐδέσματος γαργαλιστικοῦ. Ἄλλος θηριοδαμαστὴς εἰσῆλθε κατόπιν εἰς τὸν κλωβὸν τῶν λύκων καὶ τῆς ὑαίνης, ἡ ὁποία ἔδακνεν ἐκ τῆς λύσσης τὴν αἱμάσσουσαν γλῶσσάν της καὶ ἔμενεν εἰς τὴν θέσιν της ἀκίνητος, ἐν ᾧ τὸ μαστίγιον ἔπιπτεν ἐπὶ τῶν νώτων της ἀκαταπόνητον. Τὸ θέαμα ἦτο ἀγωνιῶδες καὶ πολλάκις οἱ θεαταὶ ἤλλαξαν χρώματα ἐκ τῆς συγκινήσεως· τὰ δὲ ἀναψυκτικὰ ποτὰ τὰ ὁποῖα τοῖς προσεφέρθησαν μετὰ τὸ πέρας τῆς παραστάσεως δὲν ἦσαν διόλου περιττά.

✣

Αἱ ἐν Δελφοῖς ἀνασκαφαί, ἑτοιμάζουν πολλὰς ἐκπλήξεις εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον. Τοὐλάχιστον τὰ πρωτόλεια ὑπερέβησαν μέχρι τοῦδε τὰς προσδοκίας καὶ εἶνε εἰς ἄκρον ἐνθαρρυντικά. Εὑρέθησαν ἐν ἀφθονίᾳ ἐπιγραφαί, ἀνάγλυφα, σπόνδυλοι πώρινοι καὶ μαρμάρινοι, κιονόκρανα, πλάκες μετὰ γλυφῶν, νομίσματα, τάφοι. Ἀλλὰ τὰ σπουδαιότερα εὑρήματα θἀποκαλύψῃ ἀφεύκτως ἡ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀρχομένη μετ' ὀλίγον ἔρευνα, ἐπὶ ταύτης δὲ στηρίζουσι τὰς μεγαλειτέρας των ἐλπίδας οἱ Γάλλοι, οἱ ἐνεργοῦντες ἤδη τὰς ἀνασκαφάς. Καὶ ὅμως ποῖος θὰ τὸ πιστεύσῃ; Οὔτε ὁ κ. Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων, οὔτε κανεὶς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων μετέβη εἰς Δελφοὺς νὰ παρακολουθήσῃ ἀνασκαφάς, τόσῳ γονίμους. Νὰ μαρτυρῇ ἀρά γε τοῦτο ἔλειψιν ζήλου ἐπιστημονικοῦ ἢ ἀποστροφὴν πρὸς τὰς ματαίας ἐπιδείξεις;

✣

Τὸ παράδειγμα τῆς Μαίρης Βέμπερ εὗρε μιμητάς. Νεαρὰ ἐξ Ἄνδρου ὑπηρέτρια, βαρέως φέρουσα τοῦ ἐραστοῦ της τὴν προδοσίαν, ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ὡς ἡ ρομαντικὴ γερμανίς, ἀπεπειράθη νὰ ριφθῇ ἀπὸ τοῦ Παρθενῶνος. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἐννοήθη ὑπὸ τῶν φυλάκων, οἵτινες τὴν ἐκράτησαν καὶ τὴν ἔστειλαν ὑπὸ ἀσφαλῆ συνοδείαν εἰς τὴν οἰκίαν της, ὅπου μετ' ὀλίγον προσῆλθε καὶ ὁ σκληρὸς ἐραστής, συντετριμμένος, τρυφερὸς καὶ μετανοῶν διὰ τὴν ἀπιστίαν του.

✣

Δύο φίλοι στενοὶ συνευθύμουν ἔν τινι οἰνοπωλείῳ. Ἀλλ' αἱ διαχύσεις κατέληξαν εἰς ἔριδα καὶ εἰς συμπλοκήν, κατ' αὐτὴν δὲ ὁ πρῶτος διὰ τῶν ὀδόντων ἀπέκοψε τὸ ἀκρορρίνιον τοῦ δευτέρου. Τὸ περίεργον ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ τρίτη μυτοφαγία, τὴν ὁποίαν ἀναγράφει ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ τὸ ἀστυνομικὸν δελτίον.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Εἰς τὸ τεῦχος τοῦ ἀπριλίου τῆς ἀγγλικῆς Eastern and Western Review ἡ κυρία Ε. Ἕδμονδς δημοσιεύει εὔγλωττον ἄρθρον ὑπὲρ τῆς ἀτυχοῦς Ζακύνθου, ἀφορμὴν λαμβάνουσα καὶ ἐκ τοῦ ἐκτάκτου φύλλου τῆς Ἑστίας.

Ἐκ γαλλικῶν περιοδικῶν:

Ταίν, βίος καὶ ἔργα ὑπὸ C. Froment (Correspondant 25 μαρτ.)—Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ Meignan (ὁμ. 10 ἀπριλ.)—Τὸ κατὰ Πέτρον Εὐαγγέλιον ὑπὸ A. Lods (Revue Chrétienne)—Προσπρὲ Μεριμὲ ὑπὸ A. Filon (R. des deux Mondes 1 ἀπριλ.)—Ρέμβρανδ ὑπὸ G. Valbert (ὁμ. 15 ἀπριλ.)—Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Β'. ὑπὸ Pigeon (R. de Famille)—Ἡ Ἀλσατία ὑπὸ J. Macé (Nouvelle Revue 15 ἀπριλ).—Μετάδοσις τῆς φρενοβλαβείας ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ ζῶα (R. de l' Hypnotisme)—Διατί ὁμοιάζομεν μὲ τοὺς γονεῖς μας; ὑπὸ R. Koehler (R. Philosophique)—Ὁ ποιμενικὸς σκύλος ὑπὸ P. Megnin (R. Scientifique 1 ἀπριλ.) Ἡ ψυχολογία τῶν σαυρῶν ὑπὸ J. Delboeuf (ὁμ. 22 ἀπριλ.)—Ἡ σύγχρονος φιλολογικὴ κίνησις ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ M. G. Conrad (R. des Revues).

Ἐκ γερμανικῶν:

Αἱ νῆσοι Μελίτη καὶ Σικελία ὑπὸ J. Rodenberg (Deutsche Rundschau)—Ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ τὰ μικρόβια ὑπὸ T. Seelmann (Nord und Süd)—Εἰς τὸν Βίσμαρκ ποίημα ὑπὸ P. Heyse (Zukunft).

Ἐξ ἀγγλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν:

Ταὶν ὑπὸ G. Monod (Contemporery Review)—Ὁ Πάπας καὶ ἡ Βίβλος (ὁμ.)—Ἡ διανομὴ τοῦ πλούτου ὑπὸ M. H. Mollock (New Review)—Τὸ Διαζύγιον ὑπὸ M. L. Pestelthwaite (Wesminster Review).

Ἐξ ἰταλικῶν:

Τὰ δράματα τῆς οἰκογενείας τῶν Μεδίκων ὑπὸ G. Saltini (Nuova Antologia)—Τὸ ἠθογραφικὸν μυθιστόρημα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπὸ E. Cocchia (ὁμ.).

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά.

Μεθ' ὅλην τὴν ἐπιτυχίαν, ἥτις ἔστεψε τὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς *Γαλλικῆς Κωμῳδίας* παράστασιν τῆς *Βασιλίσσης Ἰωάννας*, τινὲς κριτικοὶ ἐπικρίνουν τὸ δρᾶμα δριμύτατα. Ὑπόθεσις, λέγουν, ἡ ὁποία εἰς χεῖρας μεγάλου δραματικοῦ θὰ παρῆγεν ἔργον σαιξπήρειον, εἰς χεῖρας τοῦ κ. Παρώδη παρήγαγεν ἐν ἐξάμβλωμα. Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἀψυχολογήτου καὶ βεβιασμένου, μέμφονται περισσότερον τῆς γλώσσης του τὴν στιχουργίαν του. Ἐν τούτοις οἱ κορυφαῖοι κριτικοὶ Σαρσὶ καὶ Λεμαίτρ ἐπῄνεσαν καὶ ἐθαύμασαν εἰς πολλὰ τὸ ἔργον.

— Ὁ ἡμέτερος κ. Ι. Ψυχάρης δημοσιεύει ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ τῆς Journal des Debats ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον L' Interviw à Athènes, ἐν ᾧ κατειρωνεύεται τῶν ἐν τῷ Ἄστει δημοσιευθεισῶν συνεντεύξεων μετὰ τῶν παρ' ἡμῖν συγγραφέων καὶ τῶν περὶ ἀλλήλων κρίσεών των. Μεταφρασιν αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ἡ Ἐφημερίς.

— Ἐν Τεργέστῃ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Σ. Βυζαντίου ἐξεδόθησαν εἰς τόμον ὀγκώδη καὶ πολυτελῆ τὰ Ἔργα τοῦ ἄρτι ἀποθιώσαντος κλεινοῦ δημοσιογράφου Ἀναστασίου Βυζαντίου, τὰ ἐν τῇ «Νέᾳ Ἡμέρᾳ» καὶ ἀλλαχοῦ δημοσιευθέντα. Τῆς Συλλογῆς προτάσσεται ὑπὸ τοῦ ἐκδότου πρόλογος ἐκτενής, ἐξεικονίζων πιστότατα τὸν γλαφυρὸν συγγραφέα καὶ τὸν λαμπρὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων θρηνεῖ τὴν πρόωρον ἀπώλειαν.

— Ἀπέθανεν ἐν Γαλικίᾳ ὁ κόμης Λαδίσλαος Κοζιεδρόδσκης, ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων Πολωνῶν συγγραφέων.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
πρωθυπουργός

Ἐπιστημονικά.

Πρὸς τιμὴν τοῦ ἄρτι ἀποθιώσαντος Θεοδώρου Ἀφεντούλη, ἱδρύεται Σύλλογος Ἰατρικὸς ὀνομαζόμενος Ἀφεντούλειος. Ἕδρα μὲν αὐτοῦ θὰ εἶνε ὁ Πειραιεὺς ὡς μέλη δὲ θὰ γίνωνται δεκτοὶ οἱ ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ ἕλληνες ἰατροί.

Θεατρικά.

Τὸ νέον ἰδεαλιστικὸν καὶ συμβολιστικὸν καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀκατάληπτον δρᾶμα τοῦ Ἐρρίκου Ἴψεν «Χάλβαρ Σόλνες» παρεστάθη κατ' αὐτὰς ἐν Χριστιανίᾳ, μετὰ μετρίας ὅμως ἐπιτυχίας. Κατὰ τὴν παράστασιν ἦτο παρὼν ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ὁ ποιητής, ὃν οἱ συμπατριῶται του εἶχον νὰ τὸν ἴδουν ἀπὸ τοῦ 1864. Τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως οἱ *Βρυκόλακες* παρεστάθησαν ἐσχάτως καὶ ἐν Μονάχῳ.

— Μετ' ἔκτακτου ἐπιτυχίας παρεστάθη ἐν Βερολίνῳ ἡ Νεότης ρεαλιστικὸν δρᾶμα τοῦ νεαροῦ συγγραφέως Max Halbe, μολονότι ἡ ὑπόθεσίς του ἐκρίθη ὡς παράδοξος καὶ ἀπίθανος.

ΕΝΤΕΥΚΤΗΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

(23) Παρακαλῶ νὰ μὲ πληροφορήσῃ, ὅστις ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας γνωρίζει, α' πῶς ἐγεννήθη ἡ συνήθεια νὰ ψευδώμεθα τὴν πρωταπριλιὰ καὶ β' διατί διασκεδάζομεν τὴν πρωτομαγιά. *Ἀν. Δ. Γ.*

(19) **Ἀπάντησις.** Περὶ τοῦ Νικολάου Κονεμένου μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι ζῇ ἀκόμα γιατὶ τὸν βλέπω συχνὰ ἐδῶ στὴν Κέρκυρα καὶ παίζω μάλιστα μαζί του σκάκι. Τὰ κυριώτερα ἔργα του γραμμένα 'ς τὴ δημοτικὴ εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας. Κέρκυρα 1873.
2. Καὶ πάλε περὶ γλώσσας. Κέρκυρα 1875.
3. Ἡ Οἰκογένεια μελέτη. Κέρκ. 1876.
4. Ποιήματα ὑπὸ Ν. Κ. ἐν Ἀθήναις 1879. *Λ. Μ.*